

ANSER

Skånes Ornitologiska Förening
nr 1 2022

Årets temaart: ÄGRETTHÄGERN

- Forsens vippstjärt • Vita Vråken
- Åskådare • Vita Hägern • 1952

SkOF fyller 70 år – heldagssymposium 26 mars

För 70 år sedan, 1952, grundades Skånes Ornitologiska Förening (SkOF). Föreningens syfte var då dels att studera och skydda den skånska fågelfaunan, dels att sprida intresse för fågelskådning och naturvård. Det samma gäller idag. SkOF står för fågelskydd, fågelforskning och fågelskådning. Tio år efter att SkOF grundades gavs första tidskriften ut, då under namnet *Meddelanden från Skånes Ornitologiska Förening*, från 1974 som *Anser*.

Mycket har hänt under de 70 åren. Det är omöjligt att ge en överblick, men jag vill ge några få exempel. SkOF har bedrivit och hjälpt fågelforskning inte minst genom Falsterbo Fågelstation, men också genom anknytning till Biologiska Institutionen på Lunds universitet. SkOF har spridit kunskap och intresse för fågelskådning genom att informera allmänheten, erbjuda föredrag (t.ex. måndagskvällarna), exkursioner eller att bygga/bidra till fågeltorn och skådarplattformar. Sist, men inte minst, SkOF har utkämpat många strider för skyddet av våra skånska fåglar. Kanske har inte alltid denna kamp varit framgångsrik. Men det finns mycket skyddsarbete då SkOF, och alla som under de senaste 70 åren har varit aktiva för och inom SkOF, har gjort skillnad. Utan SkOF hade många fåglar säkert haft det sämre idag.

Allt detta hade inte varit möjligt utan alla som varit aktiva under dessa 70 år. Mest synliga är de som arbetat som funktionärer på ett eller annan sätt: 14 ordföranden, 17 sekreterare, 6 kassörer och 128 styrelseledamöter. Många av dessa har varit aktiva i många år, ibland i flera årtionden. Mindre synliga, men inte mindre viktiga är alla som varit aktiva i olika kommittéer eller i tidskriftsredaktionen. Och naturligtvis alla tusentals personer som deltagit i invente-

ringar, ringmärkningsarbete och annat praktiskt skyddsarbete. Det är omöjligt att räkna ut hur många timmar av frivilligt obetalt arbete som har utförts, men det är troligtvis över en miljon oavlönade arbetstimmar. Även alla passiva medlemmar har bidragit, eftersom en stor förening med många medlemmar har mer tyngd i offentliga diskussioner. Jag har bara varit medlem i SkOF under en kortare period under dessa 70 år, men jag är ytterst tacksam, mycket imponerad och stolt över allt som har gjorts under alla dessa år. Jag ska försöka att bidra med min blygsamma bit för att SkOF fortsätter på den vägen.

Att titta tillbaka är bra; att titta framåt är bättre. I framtiden vill vi fortsätta med vårt arbete avseende fågelskydd, fågelforskning och fågelskådning. All återkoppling vi fick från er genom medlemsundersökningen är mycket värdefull för detta. På sidan 54 hittar ni en kort sammanfattning av resultaten och ni kan få en uppfattning av vilka åtgärder vi har planerat eller som redan pågår. Jag tackar alla som deltog i enkäten. Om du har synpunkter hör gärna av dig!

Vid årsskiftet 2021/22 hade vi ett medlemantal på 2 195, vilket är 62 fler än vid föregående årsskifte och under 2021 tillkom 146 helt nya medlemmar. Antalet medlemmar var därmed det högsta på minst 15 år! Men vi vill gärna bli ännu fler. Hjälp oss att värva nya medlemmar och anmäl dina släktingar som familjemedlemmar. Ju fler vi är, desto bättre möjligheter har vi att driva ett bra fågelskyddsarbete.

Den 26 mars firar vi att SkOF blir 70 år med ett heldagssymposium på Ekologihuset i Lund. Vi har fått ihop ett mycket varierat program som innehåller flera intressanta och spännande föredrag, förhoppningsvis något för varje medlem (se sidan 66). Jag hoppas att vi ses 26 mars!

Arne Hegemann – Ordförande

Rörliga vattnets vippstjärt

En verklig "åart"

Arne Ohlsson

3

Skäggyddad skönhet

Obemärkt tillbakagång

Hans Cronert

7

"Skånes marina landskapsfågel"

Spektakulär dykspecialist

Tomas Svensson

12

Vita Vråken

Bjäres "missfärgade" skönhet

Carl-Axel Bauer

20

Åskådare

De rinnande vattnens treklöver

Ulrik Alm

26

Vita Hägern

Årets skånska fokusart

Kenneth Bengtsson

30

DESSUTOM

Läsvärt 35

Notiser 38

Mini-Anser 58

Fågelkonstnären 60

Program 66

Personligt 69

Referat 70

Upprop 72

Vardag 75

Omslagets framsida: Ågretthäger.

Foto: Bo Göran Andersson.

Akvareller (Brun kärrhök och gråsiska):

Måns Bergendal.

Omslagets baksida: Havssula, adult.

I *Anser* 2021:4 visade vi en stjärtpenna från en göktyta.

Extrem närbild: Vilken art?

Tips: Vanlig skånsk rovfågel.

Svaret får du i nästa nummer av *Anser*.

Det rinnande vattnets eleganta vippstjärt

Där vattendragen letar sig fram genom landskapet har forsärlan gjort sig hemmastadd.

Den är inte talrik, men har funnit allt fler gynnsamma platser där vattnet rinner och porlar rogivande på sin ogripbara evighetsfärd.

Arne Ohlsson

Rinnande vatten brukar vara tilltalande inslag i landskapet. Vattnets rörelse, det behagliga porlet, färden mellan stenar och växter, det är väl värt att stanna upp och ta till sig detta.

Hur kan vattnet fortsätta att rinna och rinna genom tidens gång? Frågan förefaller lika evig som vattnets gång. Av åarnas och bäckarnas och flodernas fåglar finns tre som är små och sinsemellan rejält olika, men som är charmiga att möta. Om alla tre finns utmed en åsträckning är det ett gott betyg och antyder friskt vatten med olika livsformer och förhoppningsvis häckningsmöjligheter.

Kungsfiskaren och strömstaren kastar sig på oförväget manér i vattnet och födosöker. Forsärlan dyker inte, men den vadar ibland och följaktligen är dess ben något längre än hos de två släktingarna vi också har, sädesärlan och gulärlan (av världens cirka dussinet arter). Mestadels hoppar eller flyger den från sten till sten eller till en uppstickande trädrott. Bäst är vattendraget om det har flyt som är omväxlande mellan

lite fall i vattnet och lugnare partier. Ett vattendrag som naturen själv har organiserat brukar vara bäst, inte för djupt, inte för vildforsande, inte för rakt. Ett utslätat dike duger knappast.

En gång hette forsärlan gråärla. Ryggen är grå i en ton som kan påminna om aska, vilket återspeglas i artnamnet *cinerea* som betyder just askgrå. Men nog fångar den lysande gula undersidan blicken mer. Hur som helst, namnbytet var rätt! *Motacilla* däremot anspelar på den ständigt vippande stjärten som är noterbart längre än hos gulärlan.

Den förefaller ha varit mer av en bergsfågel längre tillbaka i tiden, där vatten rinner på fuktiga alphedar eller faller längs stupen. Danska *bjærgvipstjert* och tyska *Gebirgstelze* anspelar på detta medan engelskan håller fast vid *Grey Wagtail*. På exempelvis Madeira är det lätt att förknippa forsärlan (där den är av underarten

Forsärsla, hane.
Foto: Mikael Arinder.

M.c. schmitzi) med öns höjder och rikligt rinnande vatten. När man färdas på ön flyger den ofta upp längs bergväggarna och vattenfallen eller spanar från murarna mellan de slingrande serpentinvägarna och bergsfloderna. Den kan ses också vid vatten i parkerna medan öns berömda bevattningskanaler till bananplantagerna, *levadas*, har föga att erbjuda.

Distinkt är den svarta haklapp som hannen har sommartid och den har sin funktion som uppvisad signal vid revirdispyter. Vinterdräkten är en blekare version och kan beskådas sparsamt även hos oss. Några övervintrar nämligen och brukar rapporteras från exempelvis Lunds reningsverksdammar utmed Höje å. Annars bär det av till kontinenten där residenta individer redan finns, med återkomst oftast i skiftet mars/april. En hård vinter tar hårt på populationen.

En ljum och förunderligt skön kväll i maj

känns full av löften om livets fortgång. I ett skimrande ljusspel med mjuka skuggor i dalgången längs Skärån i Söderåsens nationalpark har försärleparet upprättat sitt revir. De intar stenar och minimala skärvor av land, alltmedan vattnet har sin färd som det haft i tusentals år. De utbyter ett och annat högt *tzitt* eller *tzi-iitt*. De finner gång på gång något animaliskt att förtära, ibland i luften, där de trippar med eleganta steg under ljust skira, majgrönskande blad som i sin gränslösa skönhet hänger orörliga i skymningstimmens stillhet och det sista ljuset från väster. Uppifrån den mörkgråa sluttningen som är översållad av brutna stenar ljuder rödhakens stämma, förunderligt lik vårbäckens sång med toner som hejdar sig någon sekund innan de frigörs ur strupen och svävar bort. En skogsduvas något försynta *oo-oo* understryker att här finns fina, gamla hålträd. Söderåsen och de andra åsarna passar

Forsärlehanen med sin svarta haklapp. Foto: Mikael Arinder.

Forsärlan - en tuffing. Övervintrande hona i januari 2016. Foto: Göran Lenz.

forsärlan fint och därför valdes den som kommunfågel för Bjuv.

Boet vill forsärlan helst placera i någon hållighet eller skrymsle. Den lär kunna acceptera ett bättre begagnat strömstarebo. Det gäller som alltid att försvåra för predatorer. Människogjorda strukturer kommer ofta väl till pass. En gammal stenbro från gångna århundraden kanske känns passé för oss och är det ofta ur transportsynpunkt, men den har förstås ett kulturhistoriskt värde. Minst lika viktigt är om den är funktionell för ett forsärlepar. Deras häckning i ett skrymsle mellan stenarna är skäl nog att inte riva bron – den är långt ifrån övergiven, den är i själva verket dubbelt värdefull.

En gammal vattenmölla kan ha samma funktion, om än övergiven sedan länge av möllaren. Deras historia går i Sverige tillbaka till 1100-talet (men uppfinningens ursprung lär kunna spåras till antikens

Grekland). Hallamölla, den lövskogsomgivna pärlan i Verkeån (som är reservat och Natura 2000-område) öster om Christinehof i Tomelilla kommun, är en pålitlig och intagande plats för att möta ärlan vid strömmens brus. Om mölleskötarna där under sina verksamma år från 1400-talet till 1948 lade märke till åns små bevingade invånare får bli osagt. Forsärle, strömstare och kungsfiskare finns med på informationstavlan vid det museum som kvarnen i vacker korsvirkesstil är och på Brösarps hemsida om platsen. Verkeån uppvisar fem fall varvid det högsta är 23 meter, och låter sig sammanföras med Östersjön vid utloppet i Haväng.

Trevligt nog går det också att hjälpa forsärlorna med en holk, eller den ska kanske kallas bolåda. Många av oss har kanske inte praktisk möjlighet till lämplig utplacering vid rinnande vatten men hjälp med deras bostad vore en god gärning.

Forsärllehonan redo för parning. Foto: Gunnar Numme.

Man kan googla sig fram till uppgifter om en sådan. Ett exempel är danska Randers Naturcenter (www.naturcenter.randers.dk) med bild och måttuppgifter, eller skriv *bjærgvipstjertkasse* som sökord.

Forsärlan är en relativ nykomling i vår fauna. Om den funnits vid våra vattendrag för tusentals år sedan vet vi inte men inom mer greppbar tid rapporterades den först från Krapperup i nordvästra Skåne 1853. En äggkull upptäcktes i småländska Taberg 1905, men med saboterad häckning: den insamlades för att hamna på Naturhistoriska Riksmuseet. Vid Taberg häckade den igen 1916 och började sprida sig efterhand. Ökningen tycks ha tagit fart under 1940-talets andra hälft och då var ju de hemska och beryktade krigsvintrarna passerade. Spridningen har trevligt nog fortsatt och idag påträffas forsärlan ända upp i Lappland. Mellan våra två atlasinventeringar noteras en fördubbling. Globalt är den utbredd

från längst i väster till längst i öster på den euroasiatiska landmassan. Tänk så många tusen strömmande vatten som livas upp av forsärlornas närvaro.

När lämplig boplatz hittats av paret, men förhoppningsvis inte av minken, bygger honan ett bo för de fyra, fem eller sex äggen, 19 mm långa och beigevita med mörka fläckar. Då meddelar almanackan att vi befinner oss i april. Båda föräldrarna sköter familjebestyren och när sommaren mognar och vänder runt sommarsolståndet är det dags för en andra kull. Familjen håller ofta samman ett par veckor efter att ungarna lämnat boet.

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Skäggdoppingen har minskat dramatiskt i nordöstra Skåne

När en art upplevs som ökande eller minskande i ett område
– lokalt, regionalt eller på riksplanet –
är det en god idé att ta reda på hur det förhåller sig.
Så gjordes i nordöstra Skåne när varningssignaler
om minskat antal häckande skäggdoppingar hördes.

Hans Cronert

Skäggdoppingen är vår vanligaste doppingart och häckar i näringsrikare sjöar och större dammar i hela Skåne. I och med att den ansetts så vanlig har inga heltäckande inventeringar utförts i Nordöstra Skånes fågelklubbs verksamhetsområde (Kristianstads och Bromölla kommuner) sedan Sjö- och småvatteninventeringen

i slutet av 1970-talet. Då bedömdes sammanlagt ca 463 par häcka. Inventeringen baserades på räkning av antalet par under häckningstid.

Hammarsjön har följts upp genom flera inventeringar under årens lopp. Här har noterats hur arten minskat kraftigt: från maximala ca 127 par 1978 till 43 par 1986,

Kurtiserande skäggdoppingar i Råbelövssjön. Foto: Hans Cronert.

Bobygge i Herculesdammarna. Foto: Hans Cronert.

16 par 2006 och noll par 2017 (Olofsson 2017). Anledningen förmodas vara de tidigare så vanliga sävruggarnas försvinnande och därmed försämrade möjligheter att hitta lämpliga boplatser. Araslövssjön och Gummastorpasjön, som liksom Hammarsjön utgör utvidgningar av Helgeåns flodfåra, uppvisar samma mönster med försvinnande säv och minskat antal skäggdoppingar.

Jag bor och vistas mycket vid Råbelövssjön och har under det senaste decenniet upplevt att skäggdoppingen blivit allt ovanligare som häckfågel, med färre par och färre ungfuglar. Likaså har jag upplevt att jag ser allt färre skäggdoppingar i Oppmannasjön under häckningstid.

Förslaget att göra en heltäckande inventering av arten under 2021 bifölls av fågelklubbens styrelse. Undertecknad utsågs som projektansvarig. Till min hjälp fick jag inventerare som ansvarade för de större

sjöarna. Vidare sattes ett uppprop in i klubbtidningen Spoven med uppmaning till medlemmarna att rapportera skäggdopping under häckningstid från dammar och mindre sjöar i Artportalen eller till undertecknad.

Metod

Inventeringen genomfördes genom besök av de aktuella sjöarna, under den inledande delen av häckningen för räkning av stationära fåglar (par och enstaka individer) och utifrån detta skattades antalet häckande par. I några fall har fåglar som legat i en mer eller mindre samlad flock under juni bedömts som fåglar som häckar eller gjort häckningsförsök. Arten är inte helt lätt att inventera då fåglarna ömsom verkar kunna ligga i glesa flockar ute på sjön och ömsom uppträder tydligt parvis närmare stränderna. Parningsspel förekommer under hela häckningssäsongen, från april till augusti.

Längre fram gjordes flera besök för att uppskatta hur många par som lyckats få fram ungar.

Resultatet från årets inventering har sedan jämförts med resultaten från den skånska sjö- och småvatteninventeringen som genomfördes i slutet av 1970-talet (Karlsson 1983, SkOF inscannat material).

Resultat och diskussion

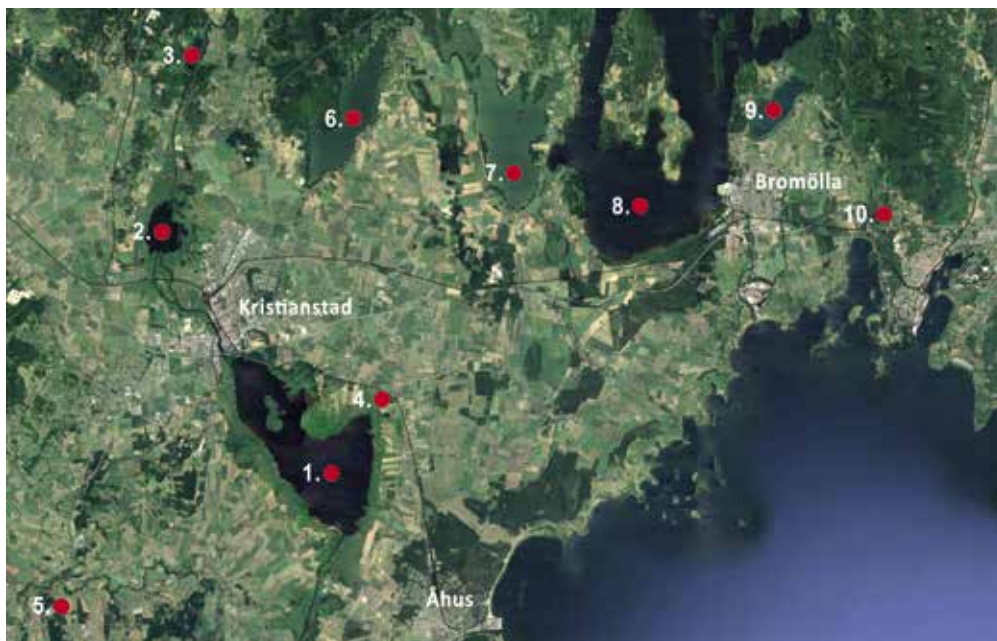
I Råbelövssjön och Levrasjön har antalet par ungefär halverats mellan slutet av 1970-talet och 2021. Tabell 1. Anledningen till minskningen i Råbelövssjön skulle kunna vara den kraftigt ökade båttrafiken med stora och snabbgående båtar. Tillgången till en nyetablerad hamn och ramp i Österslöv i kombination med pandemin och generellt ökat båtliv, kan också ha bidragit. Några bevis för att den ökade sjötrafiken är orsak till minskningen finns dock inte och det kan rimligen inte vara

hela förklaringen. Kunskap om hur båtlivet förändrats i Levrasjön saknas. Känt är att vattenskidåkning skett under mycket lång tid.

I Oppmannasjön och Ivösjön har antalet skäggdoppingar minskat med 80– 90 %. Det är svårt att förstå varför. I båda sjöarna har förmodligen båtlivet ökat, men med säkerhet inte lika kraftigt som i Råbelövssjön.

I Siesjön, en mindre näringsrik sjö på gränsen mellan Skåne och Blekinge, kan inga förändringar noteras. Antalet par verkar ligga oförändrat på fyra till fem över tid.

I Herculesdammarna, gamla tegelbruksdammar intill Hammarsjön, har det under många år häckat minst två par skäggdoppingar. Några fåglar fanns på plats i början av häckningssäsongen 2021. De försvann från lokalen och några uppgifter om ungar finns inte rapporterade.

Inventerade sjöar. 1. Hammarsjön; 2. Araslövssjön; 3. Gummastorpasjön; 4. Herculesdammarna; 5. Lyngsjön; 6. Råbelövssjön; 7. Oppmannasjön; 8. Ivösjön; 9. Levrasjön; 10. Siesjön. Kartunderlag: Google Earth.

Tabell 1. Antal par av skäggdopping i nordost-skånska sjöar 1977–79 och 2021.

	1977–79	2021	Minskning (%)
Hammarsjön	≥127	0	100
Araslövssjön	20	0	100
Gummastorpasjön	8	0	100
Herculesdamarna	5	1	80
Lyngsjön	3	0	100
Råbelövssjön	68	35	49
Oppmannasjön	82	7	91
Ivösjön	106	18	83
Levrasjön	40	20	50
Siesjön	4	5	-
Totalt	463	86	81

Från Lyngsjön, som vid inventeringen i slutet av 1970-talet hyste tre par, finns inga rapporter om skäggdopping från häckningstid på Artportalen sedan 1992.

Till skillnad från inventeringen i slutet av 1970-talet har även antalet framkläckta kullar inventerats under 2021. Resultaten är nedslående. Tabell 2. Utifrån de bedömda paren i de olika sjöarna fick enbart ca 20–45 % av paren fram ungar. Någon inventering av kläckta kullar finns inte sedan tidigare. Man kan förmoda att resultatet är dåligt och frågan är om de ungar som kläckts fram klarar att upprätthålla populationen och om det dåliga kläckningsresultatet speglar den nedåtgående trend vi tydligt kan se.

Några nationella inventeringar av häckande skäggdopping har inte skett. Möjligen är det septemberinventeringarna inom ramen för Svensk Fågeltaxering som

Tabell 2. Antal par av skäggdopping som fått fram ungar i nordostskånska sjöar 2021.

	Antal par 2021	Lyckade häckningar	Par med ungar (%)
Råbelövssjön	35	10	29
Oppmannasjön	7	3	43
Ivösjön	18	4	22
Levrasjön	20 ¹	9	45
Herculesdamarna	1	0	0
Siesjön	5	0	0 ²
Totalt	86	26	30

Fotnot¹: Baserat på maxantal på 45 ind. i juni.
Fotnot²: Rapport om pulli saknas.

bäst speglar utvecklingen i det häckande svenska beståndet på lite längre sikt. Den övergripande bilden är minskande antal från 1970-talet och fram till 1990-talet, följt av en av en ökning som vändes till en ny minskning ett par år in på 2000-talet. Det rastande beståndet är idag bara ungefär hälften jämfört med topparna 1975–1980 och kring 2005 (Green m.fl. 2021).

Vid den skånska sjö- och småvatteninventeringen i slutet av 1970-talet noterades ca 1 280 par. Med hjälp av en skattad effektivitetsfaktor på 1,3 beräknades det skånska beståndet till ca 1 660 par (Karls-son 1983). Den senaste skattningen visar att det i Skåne fanns mellan 500 och 700 par 2008 (Ottosson m.fl. 2012). En samlad försiktig bedömning ger då vid handen att skäggdoppingen minskat i storleksordningen 50–70 % i Skåne sedan slutet av 1970-talet.

De båda atlasinventeringarna som utfördes i Skåne 1974–1983 och 2003–2009 stödjer bilden ovan. Minskningen är särskilt tydlig i norra och nordöstra Skåne. Arten har försvunnit från ca 25 % av atlasrutorna (Bengtsson och Green 2012).

Inventeringen av skäggdopping 2021 visar att minskningen i nordöstra Skåne är mycket kraftig, drygt 80 %, och därmed mer omfattande än den regionala och nationella bilden. Bortsett från den tydliga kopplingen till sävens försvinnande och därmed eliminerade boplatSMöjligheter i Hammarsjön, Araslövssjön och Gummastorpasjön, finns ingen tydlig förklaring till den kraftiga minskningen. En ökad båttrafik kan ha bidragit, men kan rimligen inte vara hela förklaringen. Möjligen kan förändrad fisktillgång/-sammansättning och minskad vassutbredning och/eller försämrade vasskvalité för bopacering på grund av minskad eutrofiering och/eller ökat gåsbete spela roll. Men dokumentation som stöder detta saknas.

En sak som förvånar är att den kraftiga minskningen verkar ha gått de flesta av oss vanliga fågelskådare förbi, något jag noterat när jag lyft frågan med skådarkollegor. Jag hoppas denna uppsats kan bidra till att mer fokus riktas mot skäggdoppingen, fortfarande vår vanligaste doppingart.

Tack

Jag vill avsluta med ett stort tack till dem som medverkat i och möjliggjort inventeringen av de olika större sjöarna; Linda Niklasson (Ivösjön), Magnus Ny (Levrasjön), Ulrika Tollgren (Oppmannasjön) och Christer Neideman (södra delen av Råbelövssjön). Ett tack också till Karin Persson som tillhandahöll 1,5 GB inscannat Sjö- och småvatteninventeringsmaterial från SkOF och till Martin Green som lämnat värdefulla synpunkter på manuskriptet.

Referenser

- Bengtsson, K. & Green, M. 1983. *Skånes Fågelatlas*. SkOF, Vellinge.
- Green, M., Haas, F., Lindström, Å. & Nilsson, L. *Övervakning av fåglarnas populationsutveckling*. Årsrapport för 2020. Biol. inst., Lunds Universitet. 94 pp.
- Karlsson, J. 1983. Häckande fåglar i Skånes sjöar och småvatten. *Anser* 22:149-161.
- Olofsson, P. 2017. Hammarsjöns häckande fåglar – Inventering 2017 och utveckling sedan 1956. Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike. *Vattenriket i Focus* 2017:06.
- Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green,

Skäggdoppingfamilj i Råbelövssjön. Foto: Hans Cronert.

- M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF. Halmstad.
- SkOF. *Sjö- och småvatteninventeringen 1977–1979*. Inscannat material från Skånes Ornitologiska Förenings arkiv.

Hans Cronert
hans.cronert@gmail.com

Havssulan

”Skånes marina landskapsfågel!”

Förekomsten av havssula i Skåne har ökat under senare år och arten bjuder idag på frekvent närvaro längs våra kuster.

Våra vattens största marina fågel uppskattas inte minst för sina spektakulära dykningar. Skådespel är inte fel ord.

Text & foton: Tomas Svensson

Uppe från Kullabergs fyr syns denna dag havssulor flyga som på en upplyst teater-scen. Fram och åter i djupa, vida bågar, ibland högt över vattnet, ibland strykan-des tätt över vindpiskade vågkammar.

Passerande sulor eller sulor flygandes till synes utan mål eller syfte kan upplevas

från augusti till början av april även vid rätt måttliga pålandsvindar.

Vid detta tillfälle uppträder intressant nog även sulor födosökande i små grupper. Sakta glidande mot vinden, ibland nästan stillastående, spanande mot den virvlande vattenytan 20–25 meter ner. Svårt att tän-

En grupp havssulor inifrån Öresund passerar Kullen.

Sula bryter vattenytan efter dyk. Tumlare i bakgrunden.

ka sig att sulorna kan se något genom detta skummande kaos, likt kokande vatten!

Plötsligt viker en sula från kursen, vrider kroppen, hamnar nästan på rygg genom volter i luften utan att siktet rubbas en tum från målet! Med ett skriande och vidöppen näbb störtar sig sulan mot vattenytan. Ett för skådaren ofta ljudlöst skri – dränkt av vind och vågbrus.

Redan tidigare har en första sula kastat sig mot vattenytan genom att först fälla in yttre vinghalvorna om riktningen är rätt, annars brukas dessa för finstyrning tillsammans med stjärtfjädrar och simfötter. Strax före vattenytan fälls de yttre vinghalvorna som läggs om lott tätt bakom ryggen till ett långt spjut.

Vid själva nedslaget lämnas först inte mycket spår, men strax slår en flera meter hög vattenkaskad mot himlen, likt skorstensrök vikande efter vinden.

Allt fler sulor dyker! Nu gäller det att vara alert av en annan anledning, för det är nu tumlarna brukar visa sig! Det är nämligen de som ofta ligger bakom skådespelet!

Tumlarnas jakt får stimmen av småfisk att fly närmare ytan där sulorna vakar likt vita hökar.

Tumlare gillar blåst vilken grumlar sikten för bytesfischen, medan tumlaren tar hjälp av sitt "radioeko" som varslar om var stimmen av fisk finns. Genom uppgrumlingen kan tumlarna närma sig oupptäckta.

Detta är också bingo för sulorna, då tumlarnas jakt tvingar upp sill, tobis och makrill nära ytan där de blir lättillgängligt byte för sulor.

Man hinner knappast se om sulorna får med sig någon fisk under denna dramatik!

Himlen som tillfälligtvis varit gles på sulor fylls åter. Nu inte med avvaktande, spanande fåglar utan energiskt, ryttlande,

Dykande havssulor med Hallands Väderö i bakgrunden.

krängande, dykande sulor eller sulor som snabbt kämpar sig upp från vattenytan från tidigare dykning. De stiger djärvt, kanske likt startande jaktplan som om det vore slaget om Storbritannien, allt i ett oöverskådligt härligt kaos!

Lite längre bort bland vågorna vittnar i alla fall intensiv uppvaktning av 3–4 trutar om att en sula har fisk i näbben. Så snart en sula dyker har trutarna redan memorerat platsen för nedslaget och väntar på att sulan skall komma upp till ytan. I det ögonblick sulan visar sig med fisk blir det kamp om bytet. Ibland hinner sulan svälja, ibland segrar närmaste trut som flyger bort från platsen med bytet följd av övriga trutar i flocken.

Ibland blir det oavgjort – bytesfisken slits itu. Trutarna kan vara ett gissel som inte drar sig för att landa direkt på sulans rygg för att komma åt bytet.

Sulors dykningar – särskilt kanske själva anläggningen, är spektakulära uppvisningar utan motsvarighet och variablerna är legio. Det enda säkra är att när havssulan fått syn på bytet släpps det aldrig ur sikte, vilket får till följd att man kan få se sulor flygande upp-och-nedvända i akrobatiska rörelser medan blicken fokuseras helt nedåt. Risktagandet är totalt. Det vill till att artfränder, trutar eller skarvar håller sig undan. Annars kan de i lindriga fall trängas ner genom vattenytan för att de fått en vinge blockerad.

Dykvinkeln från hög höjd är som regel mer eller mindre lodrät men även flacka dykbanor förekommer, där dykningen anläggs nästan parallellt med vattenytan. Sulornas särskilda anatomi samt mångsidiga

T.h.: Inför nedslaget drar havssulan in vingarna ännu mer än vad fotot visar.

förmåga vid födosökande skapar förutsättningar för framgångsrikt fiske även på förhållandevis grunt vatten.

Fiskandet utanför Kullaberg pågår ännu en stund till men tar sedan slut lika plötsligt som det börjat. Sulorna skingras från platsen som verkar helt tom. Ofta finns de ändå i omgivningarna, vilande och putsande sin fjäderskrud skymda av vågor.

Man blir ofta förvånad över hur talrikt med sulor som åter samlas så snart en eller ett par individer anlant, vilket visar att sulorna hela tiden befunnit sig i närområdet.

Bakgrund

Från att för 30 år och längre tillbaka ha varit en sällsynt gäst vid höstens stormar, har havssulor likt andra exotiska havsfåglar blivit en vanlig syn utefter Sveriges väst- och sydkust, t.o.m. under vinterhalvåret med daglig förekomst i Öresundsområdet även vid måttligare vindstyrkor. Såraste och största utbytet ger ändå friska pålandsvindar som gärna stått på något dygn.

Ett stort antal – främst adulta sulor – passerar årligen Skagen och in i Skagerack och Kattegatt under september – oktober då häckningssäsongen är slut på Helgoland samt i Skottland och England.

Tidigt på säsongen – ibland redan i juli (!) – ses främst subadulta individer i sparsamma eller måttliga antal i samband med friska pålandsvindar, då ofta rapporterade tillsammans med obsar av storlabbar i liknande antal – åtminstone utanför Kullaberg. Från september har de adulta sulorna anlant i större utsträckning och fått majoritet.

Tidigt på höstarna utmärker sig främst Bohuslän och norra Halland som de mest frekventerade områdena, men snart ökar obsarna från Öresundsområdet för att från november dominera rapporteringen.

Mycket tyder på att sulor i betydande omfattning även passerar genom Öresund och in i södra Östersjön under senhöst och vinter.

Förekomst i Skåne

Öresund tillhör således sulornas svenska kärnområde tillsammans med Kullaberg och yttre Bjärehalvön under vinterhalvåret. Man kan därför med rätta beskriva havssulan som något av en skånsk marin landskapsfågel som återfinns i västra, södra och östra Skånes kuster, vilket inget annat svenskt landskap kan uppvisa.

Från Malmö och söderut längs Skånekusten tunnas obsarna ut efterhand, men sulor noteras upp till södra delen av Hanöbukten. Såraste platserna för närobsar utgörs av Kullaberg och kusten från Hovs Hallar till Torekov samt Malmö hamnområde. Men också Öresunds utskjutande uddar och vid sundets smalare del som sträckan Helsingborg – Domsten.

Passerande, födosökande eller till och med fiskande sulor kan faktiskt ses från vardagsrum och kök med sundutsikt i Höganäs, Helsingborg, Landskrona och Malmö med vanlig handkikare eller knappt det i vissa fall! Öresundsfärjorna är också givna och idealiska som varma skådarfartyg, något man kan uppskatta under vintern då kyla och vind tillsammans kan vara prövande.

Sulförekomsten utanför Öresundskustens bostäder ger oss fågelvänner utmärkta möjligheter att uppmärksamma bekanta och bekantas bekanta på den spektakulära och vackra havssulan, något som kanske kan locka fler att utöva fågel-skådning. Tänk bara vilken möjlighet för rörelsehindrade, som ibland kan ha svårt att komma ut i naturen, att kunna njuta av anblicken av sulor från Öresundsområdets många hamnar, pirar och färjor och under en stor del av året!

Subadult havssula spanar efter byte.

Art i god utveckling

Havssula, *Morus bassanus*, är en art i god beståndsutveckling. Utbredningsområdet är vidsträckt: större delen av Atlanten upp till norra ishavet och Björnön samt österut längs ryska ishavskusten, där också häckningar eller häckningsförsök skett under senare år.

De flesta av oss känner havssulan som typisk kolonihäckare i branta klippstup i likhet med många havsfåglar, men bilden är inte enhetlig. Sällsynt häckar havssulor även på låga skär som i Nordnorge eller att enstaka par gör häckningsförsök i hamnar eller på fiskebåtsdäck med blandad framgång. Så rapporteras bl.a. om misslyckat häckningsförsök på en hamnpir på Christiansö utanför Bornholm, medan en lyckad häckning skett på fiskebåtsdäck i en liten italiensk by (referenser nedan).

Häckningar av sula i Skåne?

Även om framtida häckningsförsök i Skåne – kanske främst på Kullaberg – verkar högst osannolikt, kan möjligheten ändå inte uteslutas. Att arten expanderat mot norra ishavet förklaras med klimatförändringarnas varmare vatten vilket ger ökad förekomst av bytesfisk i dessa nordliga vatten.

Öresunds vattenmiljö har under senare år förbättrats påtagligt, vilket gynnat bottenfaunans artrikedom och individantal, inte minst grundvattenområdenas funktion som fiskens barnkammare. Lagg därtill det sedan år 2020 nyinrättade marina reservatet Skånska Kattegatt om hela 58 000 ha, där bl.a. nätfiske har begränsats avsevärt.

Detta förhållande kan förhoppningsvis bidra till ökad förekomst av bytesfisk i detta stora område till gagn för tumlare och

Vilande sula passerar genom brytande våg.

havssulor. Detta minskar förstås inte den vaga men ändå berättigade förhoppningen om en framtida skånsk sulkoloni!

Sedan inledningen av 1990-talet, då Helgoland fick sin sulkoloni, har ett enormt allmänt intresse skapats och utgör idag tillsammans med öns taxfreestatus Helgolands största besöksattraktion.

Säkert skulle Kullaberg kunna bli en plats där man talar om tiden före och efter sulornas etablering. Tanken svindlar men är som sagt inte helt orgrundad!

Sulfoton

Det är givet att sulornas mångsidiga uppträdande lockar till foto. Kullaberg drar exempelvis fotografer från hela södra Sverige under blåsiga höstdagar, medan det under vinter och vår är sparsamt med fotografer. Kanske för att man inte räknar med att sulorna är lika närvarande under vinter och vår? Februari till april är faktiskt ofta de mest gynnsamma månaderna.

Förmodligen är det dykningarna som främst lockar till fotande. Dessa motiv är

inte särskilt svåra att fånga om de sker på lämpligt avstånd. Svårigheten är att veta vilken sula som tänker dyka härnäst. Men särskilt svårt är det att vara i ständig beredskap: fingret på slutaren och ögat i okularet under kanske 5–10 minuter långa sekvenser.

Ett bekvämt, stadigt stativ är helt avgörande – inte objektiv/kamera vilande i knäet! Väntan är förstås också en förutsättning och då gäller det att sitta bekvämt och hålla sig varm.

Mitt eget fotograferande sker med manuell fokusering och JPEG ur kameran som endast beskärs eller att exponeringen justeras. Manuell fokus helt enkelt därför att min autofokus inte håller måttet och JPEG för att maximera antalet exponeringar, inte olikt sportfoto. Det är ju bara fullträffarna som räknas!

Men vilka väderförhållanden ger säkrast resultat, och när är det dags att ge sig av? Enklaste sättet att hålla sig informerad är att gå med Facebookgruppen Havssula Sverige, där jag med hjälp av och prognoser från DMI och SMHI gör sulanpassade inlägg då det ser ut att dra ihop sig med friska pålandsvindar, främst vid Kullaberg och yttre Bjäre där man kommer närmast sulorna.

Referenser

- https://www.researchgate.net/publication/296669236_A_resident_Northern_Gannet_Morus_bassanus_on_Christianso_in_the_central_Baltic_Sea
https://www.researchgate.net/publication/310442787_First_breeding_records_of_northern_gannet_morus_bassanus_in_Italy
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17518369.2017.1390384>

Tomas Svensson, Mölle
tropiskvintertradgard@live.se

Vita Vråken på Bjäre

När det gäller ormvråkars utseende har evolutionen inte riktigt nått vägs ände. Eller så har den det! Det finns kanske någon mening med att dräkten kan variera så oerhört på just denna art. Till den naturliga variationen finns också diverse färgfel att ta hänsyn till. Här berättas om en udda individ.

Text & foton: Carl-Axel Bauer

Den 28 december 2016, en mulen vinterdag, var jag på väg till Torekov på den mindre väg som löper mellan Vejbystrand och Ängelsbäck på Bjäre. I höjd med Segelstorp ser jag en fågel som sitter på en vägs skylt. Den förefaller helt vit. Mitt första, nästan chockartade intryck är: fjälluggla, hane! Men nej, sekunden senare ser jag att det är en vråk, en extremt ljus ormvråk! Jag får fram kameran och hinner ta

några bilder på fågeln, som nu flugit ner på marken (Foto 1). Den är nästan helt vit, med aningen bruna nyanser i pannan, på hakan, i nacken och på bröstet. Ögat är mörkt. Benen är gula, medan klorna har en märklig, nästan lysande vit färg. Vråken lättar strax (Foto 2) och flyger en bit bort. Den visar då att det inte finns några mörka partier vare sig på vingarnas över- eller undersidor eller på stjärten. Jag har sett

Foto 1: Vita ormvråken, Segelstorp, 28 december 2016.

Foto 2: Vita ormråken, Segelstorp, 28 december 2016. Fågeln är just på väg att lyfta och visar vita vingar, på såväl ovan- som på undersidan.

många ljusa ormråkar, typ börringevråk, men denna fågel är något helt annat. Den är extremljus, utan något tydligt mörkt i fjäderdräkten.

Vita vråkens havtornsgårdar

Sommaren 2021, när jag körde en runda i området Ranarp-Segelstorp, kom jag förbi en skylt med texten "Vita vråkens havtornsgårdar", endast några hundra meter från det stället där jag 2016 såg den vita vråken. Den skylten påminde mig om min observation nästan fem år tidigare och jag beslöt mig för att nu försöka få fram lite mer uppgifter om denna speciella fågel, som kanske fortfarande kunde finnas kvar i området. Dessutom blev jag nyfiken på vad litteraturen säger om ljusa ormråkar.

Börringevråkar och andra ormråkar

Ljusa ormråkar av typ börringevråk är inte ovanliga i Skåne och de är välbeskrivna i moderna fågelguider (Jons-

son 1992; Svensson 2009), samt förstås i *Flight Identification of Raptors* (Forsman 2016), där det även finns foton. Sådana ljusa ormråkar är vanligare i Skåne än i övriga Sverige, även om de utgör en liten bråkdel av alla ormråkar som ses i Skåne. Foto 3 visar en, enligt min uppfattning, rätt typisk börringevråk, med en i huvudsak ljus undersida, med mörka hand- och armpennor, samt distinkt mörk knogfläck. På Foto 4 syns ovansidan, som domineras av mörka hand- och armpennor, med ljusa armtäckare och ljus stjärtrot. Men kan en börringevråk bli betydligt ljusare än så i extrema fall? Det anser i alla fall inte Forsman (se bild 579, sid. 314).

Ulfstrand (1970, 1977) var intresserad av färgvariationerna hos ormråk och studerade skinn av 320 svenska ormråkar, inklusive ett antal börringevråkar. Det förefaller inte som om någon av dessa, utom möjligen en, som dock inte är illustrerad, kommer i närheten av att vara så

Foto 3: Börtingevråk, Ängstorpssdammen, Revingehed 5 maj 2016.

ljus som vråken vid Segelstorp. I Ulfstrands artiklar nämns inget om att någon av de studerade 320 ormvråkarna skulle vara helvit, eventuellt albino eller leucistisk, eller på annat sätt kraftigt missfärgad. Baserat på Ulfstrands studier och Forsmans uppgifter verkar det därför knappast troligt att Vita Vråken skulle vara en extremvariant av börtingevråk.

Missfärgning hos fåglar

Bland fåglar och många andra djurslag förekommer missfärgningar av ett antal olika slag, ofta, men inte alltid, på grund av genetiska defekter. Välkända sådana tillstånd är till exempel albinism, leucism och brunfärgning, som beskrivits av bland annat van Grouw (2006, 2013, 2021) och Ullman (2018). Ytterligare ett färgfel är *gradvis grånande* (som kanske hellre skulle kallas gradvis vitnande), beskrivet av bland annat van Grouw (2013, 2021), Bengtsson (2019) och Ullman (2019).

Albinistiska fåglar har ett rödaktigt eller skärt öga eftersom de inte har något pigment i ögat – det är ögats blodkärl som ger den rödaktiga färgen. Detta medför dålig syn och i sin tur som regel mycket kort livslängd, p.g.a. betydligt ökad risk för predation och olyckor, m.m. (van Grouw 2006, 2013). Även näbben är ofta missfärgad hos albinistiska fåglar. Vita Vråken har, som framgår av Foto 1–2 och 5, mörkt öga och tämligen normalfärgad näbb. Vidare är den en mycket gammal fågel (se nedan). Jag anser därför att man kan utesluta alternativet albino.

Gradvis grånande är, som namnet antyder, en med ökande ålder tilltagande missfärgning, där alltfler fjädrar blir gråa eller vita (van Grouw 2021). Vita Vråken har observerats av fågelintresserade kring Segelstorp under ett stort antal år och det uppges att den alltid sett lika vit ut (se nedan). Även alternativet *gradvis grånande* kan därför uteslutas.

Missfärgningen brun anges som rätt vanlig hos fåglar. Normalt svarta pigment blir mörkbruna och normalt bruna blir ljusare och bleks snabbt av solljuset i båda fallen (van Grouw 2013, Ullman 2018). De delar av fjäderdräkten som inte exponeras så mycket för solljus, som vingundersidan, bleks långsammare. Vita Vråken uppvisar även helvita vingundersidor och har dessutom alltid uppfattats som vit (Bengt Swahn). Jag anser därför att missfärgningen *brun* är ett osannolikt alternativ.

Leucism, slutligen, kan omfatta allt från enstaka fjädrar till hela fågeln (van Grouw 2006, 2013, 2021, Ullman 2018; www.rspb.org.uk) och beror på en genetisk mutation som förhindrar pigment, framför allt melanin, att deponeras i fjädrarna, sannolikt p.g.a. att melaninproducerande celler saknas. Ögats färg påverkas inte vid leucism. Näbben kan vara normalfärgad. Som framgår av foto 1–2 och 5 har Vita Vråken mörkt öga och näbben är i stort normalfärgad. Jag anser därför att det är mest troligt att Vita Vråken är leucistisk.

Som kanske framgått av ovanstående är det inte alltid så lätt att avgöra vilken form av missfärgning en missfärgad fågel har. Jag har därför kontaktat Hein van Grouw, en auktoritet på missfärgning hos fåglar. Han har granskat ett antal av mina bilder på Vita Vråken, inklusive bilderna i den här artikeln, samt fått skriftlig information om fågeln. Hein van Grouw anser också, på basis av detta material, att Vita Vråken är leucistisk.

Ordet leucism kommer från grekiskans *leukos*, som betyder vit. Det är ett medfött tillstånd och kan antingen vara partiellt eller fullständigt. Leucism är recessivt, vilket betyder att egen-

skapen inte är dominant. Det innebär, enligt klassisk mendelsk nedärvning, att Vita Vråken har två leucistiska anlag och inget normalt, om vi då utgår ifrån att det normala anlaget är dominant. Detta medför att all avkomma blir normal om Vita Vråken parar sig med en annan vråk som bär på dubbla normala anlag. Men en normalfärgad ormvråk kan bära på ett normalt och ett leucistiskt anlag. Om Vita Vråken parar sig med en sådan partner blir i genomsnitt 50 % av avkomman normalfärgad och 50 % leucistisk. Någon leucistisk avkomma har dock inte rapporterats från området.

Vita Vråkens liv och leverne

Som man kan föreställa sig har denna spektakulära fågel fått rätt stor uppmärksamhet i området. För att utröna mer om den vita vråkens liv och leverne har jag sökt kontakt med fågelintresserade personer i området. Bengt Swahn, som bott länge i området, anger att Vita Vråken har observerats där sedan 1995 (!) och har

Foto 4: Börringevråk, Ängstorpsdammen, 5 maj 2016.

egna observationer av fågeln i ett tjugotal år. Han känner sig övertygad om att det rör sig om en och samma fågel, med i stort sett likadant utseende under alla dessa år. Det har aldrig observerats mer än en extremvit ormvråk i området. Detta skulle alltså innebära att Vita Vråken 2021 kan ha fyllt 26 år!

Vad avser ålder hos ormvråk anger Cramp och Simmons i *The Birds of the Western Palearctic* volym II (1979) att den då äldsta kända ringmärkta ormvråken uppnått en ålder på 25 år och 4 månader. På Ringmärkningscentralens hemsida över "Åldersrekord för svenska fåglar" (per 2020-11-20), finns två fynd angivna: en fågel på 25 år och 7 månader och en på 24 år och 10 månader. Om vi utgår från att den angivna åldern på Vita Vråken är minst ett tjugotal år, förmodligen upp till 26 år, så är det självklart en mycket hög ålder för en ormvråk, men inte helt osannolikt.

Vad har då Vita Vråken för kön och finns det några observationer av häckning och ungfåglar? Parning har observerats och det har därvid konstaterats att Vita Vråken är en hane (Bengt Swahn). Partnern har åtminstone vissa år varit av typen börringevråk. Häckning har skett i området och i de fall ungfåglar observerats har de enligt uppgift sett ut som börringevråkar. Någon helvit avkomma har inte observerats.

Leucistiska fåglar

– några problem och frågeställningar

Leucistiska fåglar anses vara mera utsatta för predation, eftersom deras fjäderdräkt gör dem lättare att upptäcka för predatorer. Men detta är förmodligen inte ett lika stort problem för en så stor rovfågel som en ormvråk. Ett annat potentiellt problem är att fjädrar utan melanin anses slitas snabbare än mörkfärgade (Ullman 2018). Hur stort problem detta egentligen är kan

Foto 5: Vita ormvråken, Segelstorp, 29 september 2021.

man dock fråga sig, eftersom det finns ett flertal fågelarter med mer eller mindre helvit dräkt som uppenbarligen är framgångsrika. Oftast rör det sig då om stora fåglar, typ hägrar och svanar, som förmodligen inte är lika utsatta för predation av till exempel rovfåglar som smärre arter.

En annan fråga är om en så avvikande vit fjäderdräkt, som hos en helt leucistisk fågel, påverkar attraktionskraften vid parbildning. Tydligt har Vita Vråken åtminstone vid något tillfälle parat sig och även häckat med en borrhingevråk, men om detta har varit mer regel än undantag har jag inte kunnat utröna.

Vita Vråken 2021

Hur stod det då till med Vita Vråken sommaren 2021? Fanns den fortfarande kvar? Trots flera besök i området under sommaren lyckades jag inte få se den, men jag fick flera rapporter från mina fågelintresserade kontakter i området om att den fortfarande observerades då och då. Vid förnyade besök i området under september har jag till min stora glädje fått se fågeln igen och även lyckats få några nya bilder, bl.a. Foto 5. Jämfört med mina bilder från 2016 verkar fågeln vara ännu något ljusare, men några bruna fjädrar i nacken kan anas liksom på bilderna från 2016. Fjäderdräkten ser fräsch ut och Vita Vråken är, i mitt tycke, en väldigt vacker fågel, om än en ganska osannolik uppenbarelse!

Tack

Varmt tack till Thomas Alerstam för hjälp med en del viktiga artiklar, samt för värdefulla synpunkter på manuskriptet. Stort tack också till lokala fågelintresserade – Staffan Andersson, Emma Jönsson och Bengt Swahn – för värdefulla uppgifter om Vita Vråken. Sist, men inte minst, ett tack till Hein van Grouw för granskning av foton och utlåtande avseende Vita Vråken.

Referenser

- Bengtsson, K. 2019. Brokiga kajor. *Anser* 58, 2, 24-28.
- Cramp, S. and Simmons, K. E. L. (eds.). 1979. *The Birds of Western Palearctic*, Vol II.
- Forsman, D. 2016. *Flight identification of raptors*.
- van Grouw, H. J. 2006. Not every white bird is an albino: sense and nonsense about colour aberrations in birds. *Dutch Birding* 28: 79-89.
- van Grouw, H. J. 2013. What colour is that bird? The causes and recognition of common colour aberrations in birds. *British Birds* 106, January 2013, 17-29.
- van Grouw, H. J. 2021. What's in a name? Nomenclature for colour aberrations in birds reviewed. *Bull. B.O.C.* 141(3), 276-299.
- Jonsson, L. 1992. *Fåglar i Europa*.
- Svensson, L. 2009. *Fågelguiden*.
- Ulfstrand, S. 1970. A Procedure for Analysing Plumage Variation and its Application to a Series of South Swedish Common Buzzards *Buteo buteo*. *Ornis Scand.* 1: 107-113.
- Ulfstrand, S. 1977. Plumage and Size Variation in Swedish Common Buzzards *Buteo buteo*. *Zoologica Scripta* 6: 69-75.
- Ullman, M. 2018. Fåglar och färg, del 1. Vår Fågelvärld 77 (2): 40-45.
- Ullman, M. 2019. Missfärgade kajor. *Anser* 58, 3, 48-49.

Carl-Axel Bauer

carlaxelbauer@gmail.com

Redaktionell kommentar:

När denna uppsats står i begrepp att publiceras nås redaktionen av beskedet att Vita Vråken förmodligen gått hädan. Så mycket mer finns att berätta om denna unika fågel och i kommande nummer av *Anser* kommer vi att berätta mer om dess långa levnadsbana.

Åskådare

Hitta dina stråk. Vissa är mer naturgivna än andra.

Ulrik Alm

Att gå efter å är ett klassiskt exkursionsgrepp. Det är att följa urgamla leder. Ådalarna är också en naturtyp som i hög grad "står sig". Så som de en gång såg ut i minnet (minus betessnaggade åkanter) När andra marker blivit golfbanor, bebyggda, förbuskade eller nerhuggna står dalstråken sig hyfsat lika.

Alen – åarnas luftiga palissad, det givmilda vinterträdet. Dess russinkottar behöver inga korsnåbbar för att öppnas. Små verktyg räcker när siskor och blåmesar klänger som klasar runt dessa vinterdruvor. Siskorna mest nervöst. Och för all del, födda i tryggheten i sommarens tätt susan-

de grantoppsvärld, så måste exponeringen i en olövad alridå fresta på. Sparvhöken vet också en del om alens dragningskraft.

Inte oväntat ringar Erik Rosenberg in en snygg trio i sin bok *Fåglar i Sverige* (1953): "Forsärlan (Gråärlan) tillhör liksom strömstaren och kungsfiskaren de rinnande vattnens speciella fauna. Hon kallas vanligen ""gråärla""", men man vill hoppas, att detta rätt intetsägende namn ännu ej hunnit få större hävd än det kan ändras". Fors, ström och fiskare – namn skrivna i vatten. Men mästare Erik kan vara lugn i sin himmel, forsärla som namn och forsärlan som art har etablerat sig. Allt

"... sensuellt vaggande åtrippare." – Forsärlan. Foto: Mikael Arinder.

En i "... en snygg trio..." – Strömstaren. Foto: Mikael Arinder.

fler vattendrag hyser denna vackra och sensuellt vaggande åtrippare. Det närmaste man kommer en högluckad uppenbarelse ute i fält.

Själv stämmer jag helst möte vid Hallabäckens stränder, gärna vid häckningstid, med ljuset nersläckt under bokparaplyerna. Forsärlan har koll, men sittande publik brukar accepteras. Ärlan kan sina stigstenar, de flesta i mörk skugga. Men så! En lucka i lövtaket, ett solknippe skickar en gnistrande spot som förstärker den kringliggande svärtan runt stenen, vars våta reflekterar strålarna och skapar en glob av strålgans. Och där – vårt lands mest behagfullt svängande fågelrörelse. Det är nobelt, klass, näpen – nästan lite blyg – elegans, perfekt avvägt. Några gungande sekunder av otrolig skönhet. Ett vasst "tsi-litt", förtrollning bryts, bort ur min åsyn, åter in i skuggorna – så ska forsärlan upplevas! Allt annat än intetsägande!

Den skånska topografin bjuder grunda bassängkanter. Omärkbare små vattenådror, rännilar och bäckar samlar sig långsamt i ett nästan osynligt fall mot lägsta punkt. Vattendelarnas skiljeryggar är fascinerande dolda ibland. Landskapets eget källskydd. Pannkakan har sina små jäspunkter. Ska vattnet rinna ut i Skälderviken eller på Öresundsidan? Hundra meter skiljer. Så visade oss Stig, biologiläraren på Clemensskolan, som hade fritid över att lägga på oss unga fältbiologer. Och jag har aldrig glömt hans sätt att iakttä. Först min frågande förundran: Kolla på ett landskap, när det finns fåglar... Men sen, som så ofta, distansen som vidgar och berikar perspektiven. Ska droppen över Alperna hamna i Nordsjön eller Medelhavet? Rhen eller Po? Se det näraliggande – upptäck det fjärna. Vilken gåva! Försök hitta mönster, andra vinklar. Tillvaron – inte minst därute – blir så oändligt mer intressant.

"...en av mina hemmaåar". Vege å uppströms vid Åvarp. Foto: Ulrik Alm.

På 1930-talet hackade AK-arbetare en ny sträcka för en av mina hemmaåar. Arbetslöshetskommissionen – dåtidens "AMS" – lejde gubbar, hårt prövade av sysslolöshet och armod. Männen och deras familjer vann mager försörjning, ådalen förlorade sitt kurvande vattendrag. Den tidigare fåran går ännu att följa i gamla alars böljande stråk. Här ska mindre hackspetten knacka på och stjärtmesparet ska tapetsera sitt makalösa boklot i en klyka. Men raskt och rakt mot havet var depressionens djupa giv. Idag vill vi åter sinka vattnets färd, vi har sett vad bråttomvatten kan åsamka. Konjunkturkurvorna förändras. Nu gräver och hackar vi för meandrande lopp, uppehållsdammar och en rik grön bård. Stilla vatten, tillbakahålllet är omöjligt, men flyt, inte karvande fors, genom Skånes mjuka famn. Fågelvägen för en å är ofta krokig.

Ängavattning, ett ord det glittrar om! Så himlavackert! Odalmannens blick för ögonblicket, ett dämme och åstränder

blev beskänkta av vår herres överflöd i precis rätt tid, med exakt dosering. En berusande skönhet. Ett lätt krusat vattenplan med miljontals dansande, ständigt föränderliga, prismor som plockade ner solen mellan tuvor och strån. Sen förädlad av klövar och mular. En som mötte detta skimrande skånska landskap var Per-Olof Svanberg, som i boken *Krankesjön – ett fåglarnas paradis* (1931) berättar om markerna öster om sjön. Man anar, att han anar, att tiden för ängavattning håller på att rinna ut. "I Skåne har hon blott ett par goda tillhåll kvar, och det ena av dessa är Våmbs ängar". "Hon" är brushanen. Och rödspoven och kärrsnäppan skulle snart inte heller ha sitt på det blöta. Men tänk om vi kunde få tillbaka det tysta kragspelet, spovkliven och de vibrerande snäppevingarna. Brushanen, rödspoven, kärrsnäppan. Vilket ängagång! På vår hemmaplan – Görslövsån, Klingavälsån, Helge å – där vill ha dem!

Thomas Alerstam, flyttfågelprofessorn i Lund som nu befordrats till "emeritus", har traskat med- och motströms vid sidan av sitt akademiska värv. Från radar till Råådal. Från ekon till rådata. Tiotusentals steg måste det ha blivit under femtio år. Ån följer minsta motståndets lag, men så icke inventeraren. Två steg av lust, ett steg av plikt, två steg ... En annan lång serie – 70 år av obrutna ävandringar och inventeringar – representeras av Fågelsångsdalen utmed Sularpsån. Och fågelkören har förändrats. Fler gransångare, färre lövsångare, fler svarthättor, färre svartvita flugsnappare, färre kor, färre starar. Ändå – blixtrande korta tidsfönster. I Råådalens lera sitter fåglarnas släktspår från plesiosaurus. – Vad var det nu jag skrev om ådalarna som en naturtyp som står sig genom tidsåldrar? Alltid rörelse, alltid förändring – det är kanske ådalens själva väsen.

Inventerarnas Bird Alarm, ofta presenterat här i *Anser*, signalerar trender mer än tillfälligheter. Känn respekt för dessa fågelbokförare. Deras uthållighet, deras arbete, deras tro på saken. Ån är deras drag, deras vattendrag. Närmast en livsåskådning för somliga.

Åskådare som beskrivning kan signalera viss passivitet, men så inte här. Att bara glo är inte nog. De ackumulerade noteringarna kräver något mer, prövande tankar, insikter och åsikter bortom dalkanten. Ett "å ena sidan" och ett "å andra sidan". Tankens vattenpass. Ett förhållningssätt som också är den mogna människans signum, likväl som det goda samhällets riktmärke. Förmågan att ha orken, modet, att väga innan vi bestämmer väg. Sedan följa – fram till nya vägskalet. Så undvika att människor hamnar i käbbel och osämja. Rivalitet letar sina språkliga källflöden i ordet för den som äger ett vattendrag, "rivus", tillsammans med någon. – Rörde den bofasta människans första konflikter vatten?

Liten storfiskare. Foto: Mikael Arinder.

"You can see a lot by watching". – Ingen dum iakttagelse! Belyser skillnaden mellan att se och iaktta. Det förstnämnda är en reflex, det senare en reflektion. Upphovet till det inledande citatet lär vara den amerikanske basebollspelaren "Yogi" Berra, som under sin storhetstid på femtio- och sextiotalen sägs ha producerat en räkka halsbrytande ordräckor. "Om du inte går på andra människors begravningar kommer de inte heller att gå på din". Statsvetarprofessorn Robert Putnam, bekant för sina teorier om betydelsen av s.k. socialt kapital (Är du föreningsaktiv skådare kan du ha ett gott sådant), har kallat Berras ord "den bästa och mest kortfattade definitionen av ömsesidighet".

Vatten och vi – den bästa och mest kortfattade definitionen av ett totalt enkelriktat beroende. I människans resa mot civilisation finns bara vattenvägar. Det märks också i hennes olika livstolkningar, i skilda tider och rum, där källor, brunnar, stränder och floder är återkommande motiv. Håll dig nära vatten. Rekommenderas å det varmaste.

Ulrik Alm
alm.ulrik@telia.com

Ägretthägern – från rar till allmän

Ägretthägers historia i Skåne började tidigt, men sedan gick det mycket segt under mer än två århundraden.

Kenneth Bengtsson

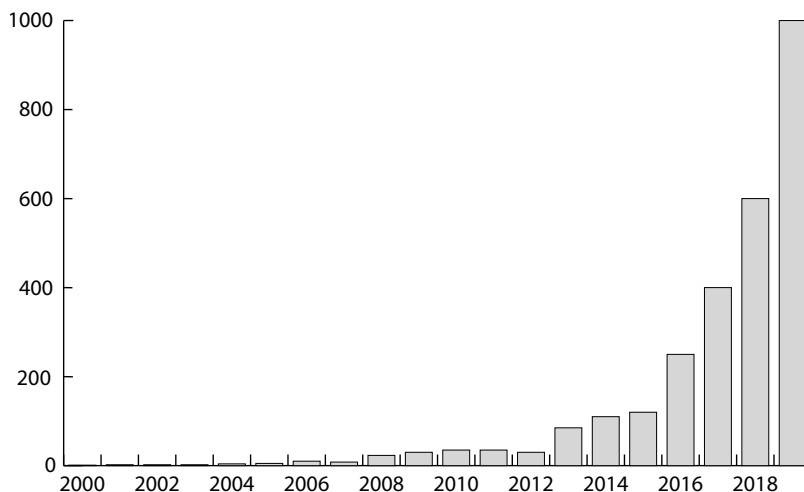
Det allra första fyndet dateras till någon gång före 1746 och gäller en fågel vid Araslövssjön. Källan är självaste Linné men vad som hände med fågeln är okänt (Linné 1764). Fynd nummer två dröjde sen hundra år och då handlade det om en fågel vid Kristianstad i maj 1846. Kroppen lär finnas på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm (Jägerskiöld & Kolthoff 1926). Fynd tre och fyra (?) dröjde till 1972 då en ägretthäger först sågs vid Osbysjön i april-maj och sedan (samma?) vid Hammar-Aralslövssjöarna juli-oktober (*Vår Fågelvärld* 33:72 & 34:82). Det skulle ju

mycket väl kunna ha varit samma häger, men i tillgänglig litteratur står de noterade som olika fynd.

Numreringen av fynd stämmer när *Fåglar i Skåne* benämner ett fynd i Hammar-sjön 29 maj 1975 som det femte för Skåne. Men sedan strular det lite. Ett fynd från Krankesjön 4 juli 1978 (*Vår Fågelvärld* 40:64) saknas i de aktuella årgångarna av *Fåglar i Skåne*. Det borde ju ha varit fynd sex. Men när sedan tre olika fynd gjordes 1980 utropades de som fynd sex-åtta i *Fåglar i Skåne 1980*. Antingen är fynden från 1972 sammanslagna, eller så har 1978

Lyckat fiske. Ägretthäger med abborre i Finjasjön. Foto: Bo Göran Andersson.

Figur 1. Antal fynd av ägretthäger i Skåne 2000–2019.

års fynd missats i sammanräkningen, eller underkänts i efterhand. Vi kör emellertid vidare på de uppgifter som finns i kommande årgångar av *Fåglar i Skåne*.

Ytterligare tre fynd gjordes 1984 och sedan blev det ett fynd vardera under åren 1986 samt 1988–1996 samt två ex 1997. När 1900-talet var till ända hade 23 ägretthäger noterats i Skåne. Det började alltså tidigt men sen gick det trögt, framför allt mellan fynd ett till två och två till tre.

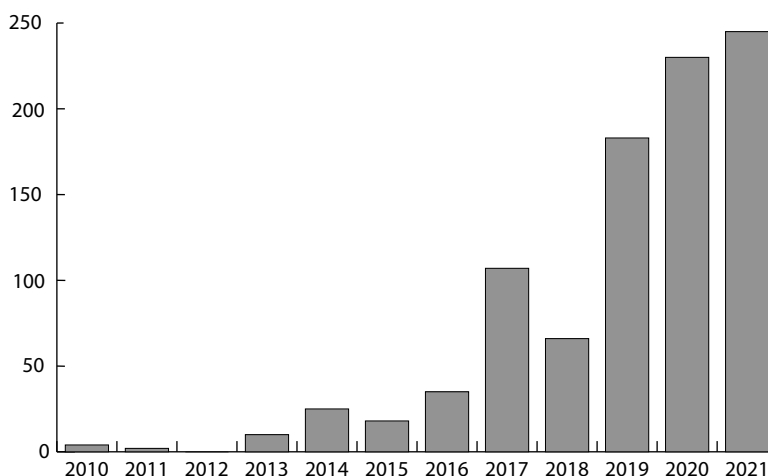
Inledningen på 2000-talet blev även den tämligen lugn med få obsar, men fr.o.m. 2000 har arten noterats årligen i landskapet. De första åren höll sig antalen på en till två obsar men 2004 blev det fyra. Sen började marschen uppåt (Figur 1). Tio år senare sprängdes hundra-vallen – då noterades 110 ägretthäger i landskapet. Ytterligare fem år senare, 2019, uppskattade Rrk att det kan ha rört sig om över 1 000 olika individer. Ett annat år värt att notera är 2010. Då sågs arten för första gången i Skåne under januari månad. Därmed hade den noterats under årets alla månader.

Den fantastiska ökningen märks också mycket tydligt i sträckräkningarna vid

Falsterbo. Från fyra utsträckande individer 2010 till 245 år 2021. Nya rekord har slagits nästan varje år under denna period (Figur 2).

Några häckningar har dock aldrig säkerställts i Skåne. Först ut i landet med en säkerställd häckning var Gotland 2012 (Smitterberg 2013). Därefter har flera häckningsfynd gjorts på ön. Första fastlandshäckningen konstaterades i Kalmar län 2016 och därefter har ytterligare häckningar skett i länet. Nästa landskap att förunnas en häckning blev Östergötland där häckning konstaterades 2021 (Artportalen). Eftersom SkOF har utsett ägretthägern till en fokusart 2022 vore det ju mycket trevligt om vi kunde konstatera den första häckningen i Skåne just detta år. Så håll ögonen öppna!

För omöjligt är det ju inte. Det bevisas inte minst av att Danmark fick sin första häckning redan 2014 och då så nära oss som på Saltholm, där två par häckade (www.dof.dk). Den allra första observationen i Danmark gjordes för övrigt först 1952, då en juvenil hane sköts i Jylland under Luciadagen (Christensen & Rasmussen 2015).

Figur 2. Antalet noterade ägretthägrar på sträck i Falsterbo 2010–2021.

Varför har ägretthägern kunnat öka och sprida sig så kraftigt under senare år? Frågan är berättigad eftersom arten länge var hårt plågad av jakt och biotopförstörelser.

Under 1800-talet och början av 1900-talet blev ägretthägern i stor skala offer för fåfänga människors, kanske främst kvinnors, lust att beklä sig med fina fjädrar – så kallade ägretter. Arten jagades då mycket hårt och försvann från många områden både i Europa och i Nordamerika. Trots att denna jakt upphörde under 1920-talet dröjde det länge innan ägretthägern lyckades stabilisera sig och då på en låg nivå och i huvudsak i sydöstra Europa. Under 1970–80-talen spred sig arten i framför allt Ukraina och Ryssland och det är sannolikt denna expansion som lagt grunden för ytterligare expansion i andra delar av Europa, bl.a. i de baltiska länderna (uppgifter i detta stycke från Ullman 2010).

Mer kött på benen får vi i en diger text i *British Birds* (Ławicki 2014). I texten redovisas förekomster i alla aktuella länder och jag har plockat ut uppgifter från östliga grannländer. I Belarus häckade åtta par 1994 och 1 000–2 000 par 2011. Litauen fick sin första häckning 2005 (2–3 par) och

2012 hade populationen ökat till 20–28. Lettland fick sin första artrena häckning 2000 och noterade 80–100 par i fyra kolonier 2012. Slutligen Estland som hade ett par 2008 och nio par 2012. Dessa uppgifter är alltså tio år gamla och vi får förmoda att den positiva utvecklingen har fortsatt.

Referenser

- Christensen, J. S. & Rasmussen, P. A. F. 2015. Revideret status for sjældne fugle i Danmark før 1965. *DOF* 2015: 109, nr 2.
- Jägerskiöld, L. A. & Kolthoff, G. 1926. *Nordens fåglar*. Albert Bonniers Förlag. Stockholm.
- Ławicki, L. 2014. The Great White Egret in Europe: population increase and range expansion since 1980. *British Birds* 107, 8–25.
- Linne, C v. 1746. *Fauna Suecica*, första upplagan. Stockholm.
- Smitterberg, P. 2013. Ägretthäger, ny svensk häckfågel. *Bläcka* 39, nr 1, sid 28–31.
- Ullman, M. 2010. Europakartan ritas om: Ägretthäger. *Vår Fågelvärld* 69:3:34–36.

Kenneth Bengtsson
kennethbengtsson53@gmail.com

Vita och vackra – så här skiljer du dem åt

Text & foton: Mikael Arinder

Ägretthäger

1. Stor som en gråhäger. Långhalsad och gänglig.
2. Grov näbb som ofta är gul, men som blir övervägande svart under häcktid.
3. Gulgrön tygel.
4. Mungipan slutar bakom ögat.
5. Svartbruna tår och tarser, och gulaktiga tibia (lår).
6. Saknar alltid nackplym.
7. Förekommer i Skåne året om, och är tämligen allmän under vår och höst.

Silkeshäger

1. Liten och nätt.
2. Tunn, lång svart näbb.
3. Blågrå tygel, men blir rödaktig under parningstid.
4. Mungipan slutar under ögat.
5. Gula tår och svarta ben.
6. Kan ha nackplym (två förlängda nackfjädrar).
7. Förekommer sällsynt under april–oktober, främst om våren.

1. Vingarna är fästa ganska långt fram på fågeln.
2. Långa vingar.
3. Långa ben. Svartbruna tår.
4. Långsamma, värdiga vingslag likt gråhäger.

1. Vingarna är fästa mitt på fågeln.
2. Vingspann som skrattnås.
3. Benen sticker inte ut så långt. Gula tår.
4. Snabba vingslag, inte olik dvärgmås i frekvens.

Ägretthäger. Foto: Mikael Arinder.

Lappuggla – Skogens dolda väsen

Jonas Classon & Anna Froster

Avium förlag AB

Inbunden, 208 sidor

Naturbokhandeln 299 kr

Fågelfotografen Jonas Classon är bara 25 år, men hans fågelbilder har vunnit stort intresse i flera länder, och han har vunnit flera internationella priser och uppmärksammats i bland annat brittiska *The Times*. Classons spektakulära, mörka debutbok *Svart Album* gavs ut för två år sedan och blev mycket omskriven. Denna bok är hans andra, och Anna Froster har skrivit texten. Froster är biolog, journalist och författare.

Även om lappuggla är en mycket fascinerande fågel, så är det modigt att ägna en 208-sidig fotobok åt bara en art. Boken är späckad med foton på hela uppslag och på helsidor. Classon är en mycket skicklig fågelfotograf, och ofta har han fångat ugglorna i spännande ljus. Porträtt- och närbilder av ugglor varvas med bilder av ugglor i miljö. Omslagsbilden är fantastisk, och med denna bild slog Classon igenom internationellt.

Frosters texter är mycket läsvärda, även om bilderna tenderar att distrahera läsaren. Ugglans genomträngande blick är svår att motstå. Texterna handlar om människor och ugglor, om lappugglans liv, om dess ekologi och beroendet av smågnagartillgången, om varför lappugg-

lorna är beroende av sneda träd och duvhökar. Froster funderar på varför de nordliga gammelskogarnas uggla sitter på småländska hyggen allt oftare. Är det dags att byta namn på lappugglan när den börjar kolonisera södra Sverige?

Frosters fina texter kippar efter luft i Classons bombastiska bildcollage. Men han tar underbara bilder, och det är en mycket läsvärd och vacker bok de åstadkommit.

Rekommenderas som present till en ugglevän.

MIKAEL ARINDER

Nests

Susan Ogilvy (text och teckningar)

Particular Books 2021

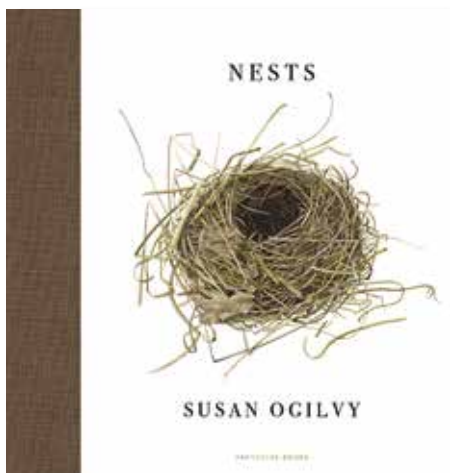
Hårda pärmar, 128 sidor

Adlibris 183 kr

En hel del detaljerade böcker beskriver i text olika fågelarters bon men det finns ytterst få böcker för den som vill se dem på bild. Från 2011 finns fotoboken *Nests – Fifty Nests and the Birds That Built Them* av Sharon Beals, men annars är det tomt. Susan Ogilvys bok *Nests* råder kanske inte bot på denna brist men den ger en mycket vacker bild av några vanliga europeiska trädgårdsfåglars bon.

Susan Ogilvy är en erfaren illustratör och konstnär med flera internationella utställningar i bagaget, som framför allt ägnat sig åt botaniska illustrationer. Efter att hon i sin trädgård i Somerset i England hittat ett bo av gransångare som fallit ner på marken var hon fast i fascinationen över fågelbon och deras utseende. Hon började avbilda bon som hon hittade och som vänner levererade. Alla bon var gamla och användes inte av fåglarna.

Susan Ogilvys *Nests* beskriver och avbildar 56 fågelbon från 28 fågelarter. Några arter får flera uppslag, t.ex. sex för steglits och fyra för rödhakens bo. Boken är i relativt stort format (ca 26 x 26 cm) vilket gör att de detaljrika och skickligt utförda akvarellerna återges perfekt.

Bokens uppslag består ofta av en text till vänster och ett bo avbildat till höger. Texten består av kortare beskrivningar i punktform som t. ex. häckningstid, kullstorlek och bomatierial tillsammans med en lite längre text om boets placering i naturen och lite personliga tankar om måleriet och hur bona hittades.

Akvarellerna är detaljrika utan flödande färg men med minsta grässtrå avbildat. Det är vackert och lättläst. *Nests* är en bok som inte ger så mycket fyllig information men som är en njutning att titta i. En unik bok att bläddra i och återvända till.

PETER ELFMAN

Pilgrimsfalken

J. A. Baker

Bakhåll 2021

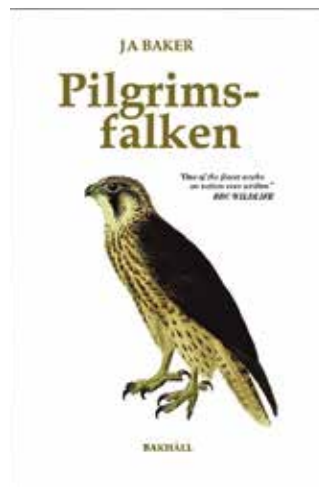
Mjuka pärmar, 224 sidor

Adlibris 165 kr

Äntligen finns den här boken åter tillgänglig på svenska – det har länge varit önskvärt. *The Peregrine* av J. A. Baker (1926–1987) utkom i Storbritannien 1967 och i svensk översättning året därpå, som *Pilgrimsfalk* (inbunden, Norstedts). Nu, 54 år senare, föreligger en ny översättning av Andreas Vesterlund. Det är lundaförlaget Bakhåll som ska ha all heder för initiativet att också på svenska hålla liv i denna klassiker. I Storbritannien och USA har den tryckts upprepade gånger och nu behöver svenskspråkiga läsare inte längre leta i antikvariat och på loppmarknader. Det är bara att inhandla denna nya utgåva.

Boken har blivit både en kultbok för människor med olika grader av fågelintresse och en litterär klassiker. Kombinationen av fågelobservationer och ett enastående språk som fångar stämningar med livet och döden i markerna är bland det bästa som någonsin författats. Baker var genial i sin utomordentliga skarpsinnighet och formuleringsförmåga.

Föreliggande upplaga som har den pilsnabba

fågelnas namn i bestämd form som boktitel, *Pilgrimsfalken*, är i formatet 218 x 135 mm och sidantalet är 224.

Ett efterord av idag är ju på sin plats och Jonas Ellerström har skrivit ett sådant som är förklarande och bra. Översättaren förtjänar högsta beröm, milt uttryckt.

Måtte nya generationer upptäcka och läsa mästerverket. Ta också gärna en titt på hemsidan jabaker.co.uk.

ARNE OHLSSON

The Swan: A Biography

Stephen Moss
Square Peg 2021
Inbunden, 206 sidor
Adlibris 135 kronor

Med den här bokens *The Swan* menas knölsvanen. För många människor är det nog också så att en svan är en svan är en knölsvan. Det har även funnits en uppfattning att det finns tama svanar, och de är ju knölsvanar eftersom det är så lätt att komma dem nära. Sen finns det vilda svanar långt bort i svårtillgänglig natur.

Författaren och BBC TV-producenten Stephen Moss har nu skrivit sin fjärde bok om fågelarter i vår närhet. Kanske tror vi att känner dem tillräckligt, och vi har kanske svårt att finna dem spännande jämfört med många andra som vi inte stöter på så ofta, men nu är vi fel ute. Efter rödhaken (*The Robin*), gärdsmygen (*The Wren*) och ladusvalan (*The Swallow*) tar han sig nu an knölsvanen. Formatet är liksom tidigare relativt blygsamma 205 x 140 mm, men boken är fint inbunden och vältryckt i Italien. Den är förnämligt illustrerad med 46 sköna gamla målningar och akvareller, helt i färg, men har inget modernt fotomaterial.

Vi får följa knölsvanars öden och äventyr under årets gång. Därifrån görs många utvecklingar om vad som inträffar i svanars liv, från livsbefrämjande till sorgligt. Den som främst är mer ingående intresserad av svanars biologi tycker kanske att det blir för mycket om relationer till människan och den stora roll som svanar haft och har i kulturella och symboliska sammanhang. Men det är underhållande, välskriven och berikande läsning. Moss är mycket påläst. Av naturliga skäl handlar det ju främst om brittiska uppgifter, men också ett och annat från andra områden finns förtjänstfullt med, inklusive de nordiska länderna.

Även när det gäller knölsvanen visar det sig att mycket i deras tillvaro inte är så känt som vi kanske tror. Men ingen

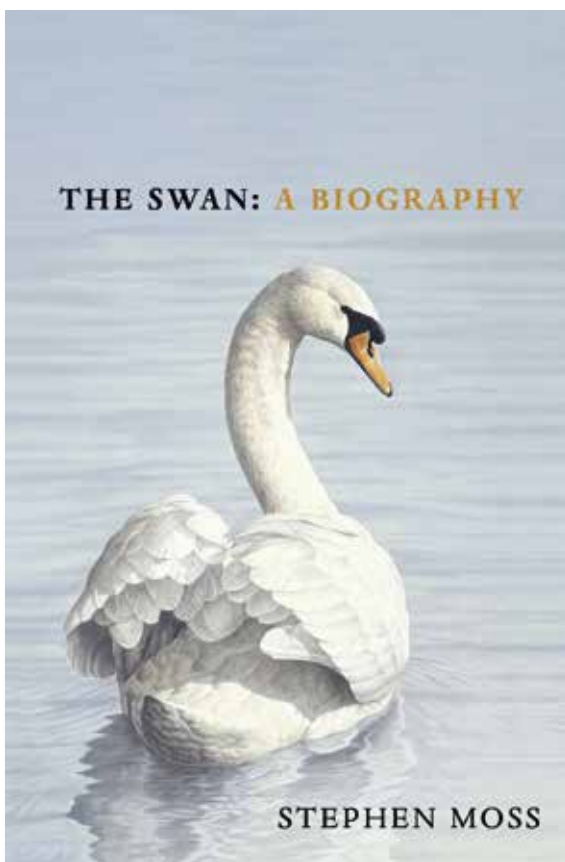
annan stor fågel kommer vi nära så ofta. Den är synlig på långt håll och betraktas ofta som den finaste fågeln i en damm eller sjö.

Författaren väjer inte för otrevligheter, som att ondsinta människor kan begå nidingsdåd genom att peppra en svan med skott från en soft airgun eller låta en simmande hund hetsa en skräckslagen svan. Men svanen har i alla fall långt fler vänner än fiender bland människorna.

Trevligt nog tar boken också upp sångsvan och mindre sångsvan, den senare också med det enligt min mening mer tilltalande namnet tundrasvan, samt Australiens kända svarta svan. (Det finns sex arter i världen).

Det är bara att hoppas att Stephen Moss skriver fler *biographies* i den här stilen. Köp, läs och njut!

ARNE OHLSSON

Hur påverkas fågellivet av solcellsanläggningar?

Vår tids största utmaning torde vara att vi tar oss bort från fossilberoende energiproduktion. För oss själva och för allt annat liv på planeten måste vi göra det.

Men vägen dit är svår, med åtskilliga hinder, praktiska och politiska. De ekonomiska intressena i att upprätthålla vårt beroende av olja, kol och gas är blytung och förskräckelsen att vi alla står inför betydande omställningar i tillvaron är fortfarande alltför utbredd. Samtidigt finns ständiga energikällor som inte bidrar till uppvärmningen av jord, luft och vatten. Vindkraftverken är nu ett starkt inslag i landskapet och SkOF har på remiss besvarat åtskilliga ansökningar om nya sådana.

Samtidigt badar planeten i ren energi från solen, 149 600 000 km bort. Den är så pass kraftfull att på 90 minuter tar vi emot mer energi än vad vi på vår av liv fyllda planet totalt förbrukar under ett helt år. Och så kommer det att fortgå tills solen slocknar om fem miljarder år. Anledning till oro om otillräcklig solenergi

föreligger alltså inte! Men hur fångar vi solenergin efter färden från solen (som tar åtta minuter)? Den är ju också vädermässigt mycket ojämnt fördelad på vårt klot. Utvecklingen mot alltmer brukande av solenergi går snabbt nu. Detta borde kunna vara lösningen på alla våra energibehov, som ständigt blir större.

Vi kommer att få se allt fler solcellsanläggningar i landskapet, trots våra många solfattiga dagar. Av nödvändighet kommer de att ta stora arealer i anspråk i öppna marker. För SkOF:s arbete handlar anläggningarna främst om påverkan på fågellivet. Kunskaperna härom är begränsade. Mycket, kanske det mesta, återstår att se och lära.

Den 27 oktober 2021 invigdes Sveriges hittills största solenergianläggning på fälten sydväst om Sjöbo. Det var en höstdag med tunga moln och regn av och till över det skånska landet, men energi finns i ljuset och inte bara i direkt solsken. På 26 hektar har Svea Solar uppfört rad efter rad av solpaneler med inalles

Solcellsanläggningen sydväst om Sjöbo. Samtliga foton på detta uppslag: Arne Ohlsson.

43 000 mörkgrå solceller av det halvm metalliska grundämnet kisel (Si, på latin *silicium*).

Avstånden mellan panelerna är ganska stora, som framgår av fotona, och det gräs som växer där finns också under panelerna. Det skall betas av får. Räv och grävling och fälthare kan röra sig genom området. Kan sånglärkor, ängs-
piplärkor och andra markhäckare kanske finna skydd under panelerna? Eller kan sädesärlor upptäcka att bo kan byggas på ställningarna som panelerna vilar på? Kan hussvalor möjligtvis mura sina reden där och jaga små flygfän mellan och över panelerna?

Vi vet som sagt inte så mycket om hur fåglar uppfattar området. Gissningsvis kan gräsmarken fungera för sorkar och andra smågnagare och därmed vara av intresse för exempelvis tornfalk och ormråk, eller kanske för ugglor på nattlig patrullering. Fåren kan dock inte tillåtas beta alltför hårt överallt. Blomväxter för pollinatörer bör få sin chans och andra bidrag till biologisk mångfald är önskvärda.

Svea Solars välvilliga inställning till fågellivet innebär att fem plattformar för storkbon satts upp. En eller ett par tornfalksholkar uppsatta på stolpar skulle kunna belysa anläggningens potential som häcklokal med tillgång till sorkar. Detta, och fler åtgärder som efterhand kan framstå som gynnsamma, är av vikt eftersom framtidens solenergianläggningar behöver stora ytor, förhoppningsvis utan att tränga undan allt det vilda liv som finns där. Samklang mellan energiproduktionen och faunan och floran måste eftersträvas.

Solceller av kisel anser exempelvis National Audobon Society i USA vara bäst, i stället för ytor av en spegelvariant som blir varma och som överflygande sjöfåglar kan uppfatta som vattenytor där en landning blir en olycka.

ARNE OHLSSON
LUND

Den första publicerade gulnäbbade liran för landet

Tidigt i gryningen 15 augusti 2021 beger Anders Ekstrand och jag oss till Kullen för att skåda havsfågel. Det ska inte tokblåsa, men 12–14 m/s västlig vind en sensommardag kan med lite tur bjuda på balearisk lira.

Kullen är ofta bättre än Hovet när det inte blåser så hårt, och är generellt lite säkrare för liron. Solen skiner och vinden är inte så jobbig när vi slår oss ner vid mistluren i soluppgången. Vi är en handfull skådare på plats, och ytterligare några sitter nere vid den lilla fyren längst ute på klipporna. Det börjar riktigt bra med tretåig mås, lunnefågel, stormfågel, lite havssulor och en toppskarv. En mindre lira långt ut ger oss adrenalinpåslag. Men det är ingen balearisk, det är bara en vanlig mindre lira.

Halv nio reser sig Anders upp och börjar spana med handkikaren. Han är trött i ryggen av att sitta. Plötsligt gör han oss uppmärksamma på en ganska ljus havsfågel som flyger lojt mot oss med långa glid avlösta av enstaka vingslag, hela tiden nära vattenytan. Patrik Söderberg ropar "gulnäbbad lira" och det blir full aktivitet på oss andra. Patrik ringer till skådarna nere vid den lilla fyren så att de också får se liran.

Vi studerar liran på 500–600 meters avstånd i tubkikare. Jag fotograferar den med mitt 700 mm teleobjektiv, och Mårten Müller video-filmar den genom tuben nere från lilla fyren. Det är en trutstor och ganska ljus lira, större än vad gråliron och mindre liron brukar kännas. Fågeln flyger lojt och värdigt med framskjutna vingknogar. I tuben ser vi att liran är ljusnäbbad med mörk näbbspets. Trots att den liran är ganska ljus så upplever vi den som kontrastrik. Den helt vit under, och brun ovan med tydligt mörkare zick-zack-band på vingovansidan. Undersidan av vingspetsen är rejält mörk en bra bit in, och vingspetsen känns doppad i bläck. Vingbakkan-ten är tydligt och kontrasterande svart.

Vi konstaterar att karaktärerna stämmer riktigt bra med hur gulnäbbad lira beskrivs i *Fågelguiden* och den nyutkomna *Seabirds*, och att det knappast kan vara en scopolilira. Efter sex minuters intensiv observation försvinner liran utom synhåll, på väg mot sydväst. Vi tror oss ha sett landets första gulnäbbade lira och jublar. En del av mina 142 bilder på liran verkar ha blivit bra, men även med ett rejält teleobjektiv så är fågel-fotografering på 500 meters håll utmanande.

Gulnäbbad lira, Kullaberg, 15 aug 2021. De helsvarta vingspetsarna på vingundersidan med avsaknad av vita tungor på de tre yttersta handpennorna är karakteristiskt för gulnäbbad lira, och utesluter den mycket snarlika scopoliliran. Foto: Mikael Arinder.

Gulnäbbad lira, Kullaberg, 15 aug 2021. Den ljus bruna ovansidan med tydligt mörkare zick-zack-band på vingarna skiljer arten från såväl grålara som mindre lira. Avsaknaden av såväl mörk hätta som vitaktigt nackband utesluter större lira. Foto: Mikael Arinder.

Men vänta lite, visst har det väl setts gulnäbbade lror i Sverige tidigare? Detta kan väl inte vara den första? 2018 beslöt BirdLife Sveriges Taxonomiska kommitté* att splitta gulnäbbad lira i två arter: scopolilira (*Calonectris diomedea*) och gulnäbbad lira (*C. borealis*). Sedan dess har Raritetskommittén (Rk) kontrollerat rapporter av gulnäbbad lira och konstaterat att ingen tidigare svensk observation är tillräckligt väl dokumenterad för säker artbestämning. Därför finns det inga godkända fynd av vare sig gulnäbbad lira eller scopolilira. Alla gulnäbbade lror som tidigare setts i landet är alltså numera obestämbara, något som skapat frustration i skådarleden.

Efter granskning av mina foton och Mårten Müllers film så ser vi följande karaktärer som stödjer bestämningen till gulnäbbad lira gentemot scopolilira:

- Helt mörka handpennor på vindundersidan, hp 10 saknar vitt på innerfanet och hp 6–9 är helmörka de också. Det svarta sträcker sig upp till handpennbaserna (det möter den svarta

fläcken på den näst yttersta handtäckaren). Detta är en tung karaktär för gulnäbbad lira.

- Tydligt och kontrasterande svart vingbakant stämmer fint med gulnäbbad lira.

Rk meddelade i november i Rk-nytt 2/21** att de godkände vår observation tack vare utmärkt dokumentation (foton och film), och att detta därmed är den första publicerade gulnäbbade liran för landet. De skriver att fågeln kan "säkert bestämmas enligt kriterier som slås fast i en färsk artikel av Flood och Gutiérrez (2021). Författarna visar att avsaknad av vita tungor på undersidan av de tre yttersta handpennorna med rimlig säkerhet utesluter scopolilira. Rk har även kontrollerat äldre blanketter och konstaterat att ingen tidigare svensk observation är tillräckligt väl dokumenterad för säker artbestämning. [...] Rk kommer fortsatt ha mycket höga krav på dokumentation av undervingen för publicering av till art bestämda gulnäbbade och scopolilror."

Titta gärna på Mårten Müllers fantastiska film på den gulnäbbade liran: <https://www.youtube.com/watch?v=TVf1CMBkeHQ>

MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

*Fotnot: Lagerqvist et al. (2018). Lundsångaren delas upp; senaste beslutet inom BirdLife Sveriges Taxonomiska kommitté, *Vår Fågelvärld*, vol.77 (1), sid. 46.

**Fotnot: Rk-nytt 2/21. Meddelande från Raritetskommittén. Mötet 12–14 november 2021.

Sibirisk knölsvärta – ny för Skåne och januari

Den 26 december 2021 upptäckte Mårten Müller och Olof Strand två sibiriska knölsvärtor utanför Malen, Båstad. Fåglingarna låg bland hundratals andra sjöfåglar och var stundtals svåra att se. Men de sågs av många fram till åtminstone 16 januari 2022 och fynden kommer förmodligen att godkännas av Rk.

Knölsvärtorna har sin historia och den moderna är som följer. År 2007 fick de två underarterna *Melanitta deglandi deglandi* (amerikansk) och *M. d. stejnegeri* (sibirisk) artstatus under namn knölsvärta. Tidigare hade dessa ansetts vara underarter till vår vanliga svärta *M. fusca*. År 2018 skedde nästa splitt och då fick båda egen artstatus – amerikansk *M. deglandi* och sibirisk knölsvärta *M. stejnegeri*. Plötsligt hade vi alltså tre arter svärta att ta hänsyn till. Alla har setts i Sverige – den sibiriska för första gången vid Utlängan i Blekinge 2012 och den amerikanska vid Svenska Högarna 2017 (Rk 2019).

Eftersom den skånska sibiriska knölsvärtan var kvar in i januari blev den också ny januari-

art för Skåne – nummer 253. Den observante reagerar kanske på platsnumret och det med all rätt eftersom de två nya för januari 2021 fick nummer 253 och 254. Men vi måste backa två steg bakåt eftersom gulnäbbad lira och vitgumpad buskskvätta måste lämna listan. Buskskvättan från 1995 är helt enkelt inte godkänd idag och liran faller bort eftersom arten nu är splittad i två – gulnäbbad lira och scopolilira. Ingen vet därför vilken av dessa som sågs i januari 1989 och 1993. Det blir nog inte lätt att få in den gulnäbbade på listan igen! Första godkända fyndet dateras numera först 15 augusti 2021 – se föregående notis.

Referens

Raritetskommittén 2019. Knölsvärta blir två arter. *Vår Fågelvärld* 2019:2: 48.

KENNETH BENGTTSSON
ARLÖV

Sibirisk knölsvärta, hane (t.h.). Malenbadet 26 december 2021. T.v. vanlig svärta, hane. Nästan alla övriga fåglar på bilden är sjöorrar. Foto: Mårten Müller.

Ovanligt ljus skrikörn

I slutet av augusti sågs en mycket intressant mindre skrikörn i Falsterbo. Efter att ha gjort sträckförsök åtminstone både 21 och 22 augusti 2021 så lämnade den slutligen landet 27 augusti. Öرنen sågs på flera platser på Falsterbohalvön och av många erfarna skådare. Vid alla tillfällen bestämdes den i fält till mindre skrikörn, vilket ju också är det mest självklara alternativet när det gäller en udda örn i början på hösten. Någon diskussion om art var det nog aldrig, men däremot pratades det i fält om en rejält ljus och kontrastrik individ.

Dock var det vid de flesta observationerna blå himmel, ganska skarp sol och god termik, så förutom vid en snabb retur över Ljungen 21 augusti så höll sig fågeln typiskt högt upp, så detaljstudier var svåra att få till. Sist sågs den utsträckande över Nabben på drygt 600 meters höjd och under hösten tittade några olika skådare lite noggrannare på de bilder som då togs. Minst två olika skådare tänkte spontant "Är inte detta en kejsarörn!?". Bilder skickades

ut till flera skådare och flera av dem menade att det faktiskt var en kejsarörn. Speciellt den ordentligt ljusa kroppen, med distinkt streckning signalerar verkligen kejsarörn. Men är huvud och näbbparti tillräckligt kraftigt? Borde inte dess inre hand vara mer kontrasterande ljus? Är jizzen tillräckligt rejäl, är den tillräckligt bredvingad, frykantig och kraftig för att sitta på en "stor örn"?

Borde ingen ha reagerat på detta när det väl begav sig i Falsterbo, om det verkligen var en kejsarörn? Vi visste ingen annan råd än att skicka bilderna till Dick Forsman. Svaret blev ungefär att "det måste vara en mindre skrikörn, bland annat de relativt långa benen utesluter kejsarörn". Sällsynt kan fåglar i sin tredje dräkt (ibland bara kallade för "3K") faktiskt vara ordentligt ljusa och brokiga undertill (ganska långt ifrån en normal, mörk mindre skrikörn). Det är relativt vanligt att en viss fältbestämningsdebatt pågår om artparen mindre/större skrikörn eller mindre skrikörn/stäppörn för vissa individer, men detta var nog första gången, åtminstone i Skåne, där kejsarörn var det andra alternativet. Lärorikt! En ovanligt ljus och streckad mindre skrikörn alltså! Och intressant att detta med benlängd på flygande örnar lyfts fram som en god, hård karaktär för skrikörnar

– Det var också nytt för oss!

TOMAS SVENSSON
LIMHAMN

MATTIAS ULLMAN
ANDERSLÖV

Den ovanligt ljusa mindre skrikörnen över Nabben, Falsterbo 27 augusti 2021.
Foto: Mattias Ullman.

Landskapliga fågelnamn

Man kan fundera mycket, och ibland förundras, över fågelnamn. Hur de tillkommit och accepterats eller ibland glömts, hur den eller den naturforskaren eller den eller den texten gjort att namnet fastslagits och används än i våra dagar. En tanke dök upp i all anspråkslöshet: Hur många fåglar har namn som relaterar till naturtyper och hur träffande är de?

För att göra det enkelt begränsar jag mig till inom Sverige årsvisna arter. Frågan blir alltså: Har namnen "placerat" arterna i rätt biotop? Det kan ju ligga ett litet pedagogiskt värde i om så är fallet för alla som vill lära sig mer om fåglarna ute i markerna. Sen kan man ju finna att ett flertal arter härvidlag borde heta något annat, något mer rättvisande.

Men namnbyten är inte alltid helt lätta. De få namnändringar vi gjort har i regel lyckats men ibland med vändor. Alla, och inte minst flera auktoriteter, var inte med på att tornsvanen blev tornseglare, men skälen till namnbyte fanns. För härmsångaren blev det rentav en resa via gulsångare tillbaka till härmsångare. Skicklig imitator är den. Medan den hette gulsångare fick den ge namn åt en gata i Södra Sandby utöver tre andra sångare, passande nog i närheten av den sköna Fågelsångsdalen. Vill man spetsa till det kan man säga att därstädes finns en gata med namn efter en fågel som inte "finns"!

Låt oss ta en liten titt på om art och biotop är rätt förbundna.

Berg och dalar

I Sverige finns inga berg. Eller rättare sagt, de finns i hög grad eftersom vi har en lång bergskedja i nordväst – men vi kallar dem "fjäll". Det finns i vårt språk både "bergsfåglar" och "fjällfåglar" och en enda har placerats i sänkorna mellan höjderna. Nog är bergand, bergfink och berglärka i stort sett placerade rätt, medan berguven finns även långt från berg, men den vill ha sina branter. Fjällabb, fjällgås, fjällpipare, fjälluggla, fjällvråk och fjällripa är alla på rätt plats och representerar en fin blandning av olika familjer. Mellan alla höjder och toppar har vi dalripan.

Hav

Med så mycket hav runt Sverige, från Skagerrack till Bottenviken, måste vi ju ha "havsfåglar". Havsrör och havstruten som häckare och havssulan på elegant flykt mer eller mindre långt ut från kusten är alla i sin ordning.

Kust och strand

Hav måste ge kust och stränder och de ger oss strandskata, två arter strandpipare, kustsnäppa och kustpipare samt skärnsnäppa bland kobbar och skår.

Våtmarker

Kärr, myrar och andra våtmarker har vi ofta gått löst på och illa nog ödelagt men vi har placerat kärrsnäppa, kärrsångare, myrspov och myrnsnäppa där. Kanske sumphönsen passar in här.

Äng

Ängar är bäst om de är blöta men även i torrare skick duger de åt ängshök och ängsoplärka.

Sjö

Vi har hundratusentals sjöar men bara fjällsjöarnas sjöorre har fått

HAVStrut. Foto: Mikael Arinder.

det som ett led i namnet och hit kan vi också räkna vassarnas vattenrall.

Rinnande vatten

Nog är strömstaren en fågel i strömmens virvlar och fall. Forsärlan har inte alltid varit så associerad med det rinnande vatten den visserligen inte ger sig ner i men vill ha intill sig. Gråärla har den hetat – visst är den grå på ovansidan men nog fångas blicken mer av bröstets rejält gula färg.

Skog

Med nästan 70 % av landets yta som har skog eller åtminstone är trädbevuxen kunde man förvänta sig mer än två "skogsfåglar": den diskret levande skogsduvan där det bör finnas gamla, ihåliga träd och den vadare som (utöver morkullan) häckar i trädens rike, skogssnäpan. Lite "i marginalen" har vi lundsångare.

Trädgård

Så mycket trädgårdsfågel i urbana områden är inte trädgårdssångaren, men en större park kan duga, liksom för trädgårdsträdskryparen.

Fält

Fältpiplärkan vill ha torra, sandiga ytor men knappast böndernas fält.

Andra inslag i landskapet

Jorden att flyga lågt över, backar att gräva bohål i, stenar att spana från eller häcka mellan i gårdsgårdars skrymslen – nog passar detta in på jorduggla, backsvala, stenfalk och stenskvätta. Stenknäcken kan ta sig an hårda kärnor men den är förstås inte stenknäckare!

ARNE OHLSSON
LUND

KUSTsnäppa. Foto: Mikael Arinder.

SJÖorre. Foto: Göran Lenz.

TRÄDGÅRDSSångare. Foto: P-G Bentz.

Flyinge Kungsgård attraherar ovanliga trutar

Under perioden december 2021–januari 2022 gjordes det några anmärkningsvärda trutobservationer vid Flyinge Kungsgård i Lunds kommun. En 1:a vinter silltrut 25 december, tre medelhavstrutar (en 1:a vinter 25 december, en 4:e vinter 12 december, och en adult under flera tillfällen 19 december–16 januari), och upp till sju kaspiska trutar (fem 1:a vinter, en 2:a vinter, en 3:e vinter och en adult) under december–januari. De ovanliga trutarna har hållit till i en flock med gråtrutar på gödselstacken och i dammen. Medelhavstrut och kaspisk trut är snarlika gråtrut och artbestämningen har därför varit en utmaning för många besökande skådare – Vilken av trutarna är en medelhavstrut?

Fram till i december 2021 fanns det bara två tidigare fynd av medelhavstrut i Lunds kommun under 2000-talet. Båda fynden var gjorda i augusti (Vallkärra 2008 och Vombsjön 2015).

Arten är ovanlig men en regelbunden gäst i Skåne. Under 2020 noterades 22 ex. enligt *Fåglar i Skåne 2020*. Årssiffran för 2021 är lite lägre än för 2020 enligt uppgifter i Artportalen. Därför är tre ex. under samma period vid en hästgård norr om Lund lite av en sensation.

Vinterfynd av kaspisk trut i Lunds kommun är en relativt ny företeelse. Under januari–februari 2018 uppehöll sig tre ex. vid Flyinge Kungsgård, men under perioden 2000–2017 finns det bara två vinterfynd i Lunds kommun (2010 och 2013). De senaste fyra åren har allt fler kaspiska trutar observerats på lokalen under vinterhalvåret. Åtta ex. i december 2021 är den högsta vintersiffran hittills på lokalen.

Silltrut är en ovanlig övervintrare i Skåne. Bara enstaka fynd görs årligen under december – januari. Arten har observerats vid Flyinge Kungsgård även vintern 2018–2019 och i december 2020.

Dammen vid Flyinge Kungsgård, kallad Mölledammen efter en kvarn, är känd sedan 1500-talet. Efter igenväxning restaurerades den 1990. Foto: Arne Ohlsson.

Vitvingad trut (1:a vinter) vid Flyinge Kungsgård 2 februari 2013. Foto: Mikael Arinder.

Under februari och mars 2013 uppehöll sig en vitvingad trut vid Flyinge Kungsgård. Detta är det första och enda fyndet i Lunds kommun av denna normalt sett pelagiska art, och enda inlandsfyndet av arten i Skåne under perioden 2000–2022.

Daniel Melchert från Skatteberga bor bara några kilometer från Flyinge Kungsgård och är en av de skådare som oftast besöker lokalen. Han tror att anledningen till de ökande fyndsiffrorna är ökad bevakning av lokalen och ett ökat intresse för trutbestämning i kombination med låg fiskeaktivitet i Östersjöns fiskehamnar. Sedan 2019 är all torsk i Östersjön rödlistad av Världsnaturfonden och dessutom har sillkvoterna dragits ner. I Simrishamn finns bara en spillra av fiskeflottan kvar. Trutarna har därför svårt att livnära sig i fiskehamnarna och söker sig till soptippar och gödselhögar för att hitta föda. Gödselhögen i Flyinge attraherar såväl trutar som storkar, kråkfåglar och gräsänder.

Daniel betonar att det är förbjudet att köra bil fram till dammen och gödselhögen. I stäl-

let bör besökande lämna bilen på parkeringsplatsen öster om kungsgården och promenera in genom gården bort till dammen och gödselhögen. Det är viktigt att visa respekt för verksamheten och hästarna. Om du besöker lokalen och möter en häst med skötare eller ryttare, så tänk på att ett långt stativ oroar hästarna. Prata gärna lite med hästen och skötaren för att lugna hästen. Ibland är Flyinge Kungsgård stängt för tävlingar, detta brukar framgå av skyltning.

Uppgifter i text är hämtade från *Artportalen*.

MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

Medelhavstrut, kaspisk trut och gråtrut i första vinterdräkt – så här skiljer du dem åt

Medelhavstrut (1:a vinter). Flyinge, 25 december 2021. Samma fågel på båda bilderna.

- Helsvart, grov näbb med tydlig gonys (som en liten havstrut).
- Ljust huvud med blått runt ögat. Gråbrun boa runt bakhalsen.
- Ljus kroppsundersida i kontrast mot mörk vinge. Mycket kropp framför benen. Relativt långbent.
- I flykten märks ljus, mycket sparsamt streckad övergump med välavgränsat svart stjärtband (smalare än på kaspisk). Vingovansidorna jämnmörka och saknar ljusa fönster på de inre handpennorna. Vingundersidorna är brungrå.

Kaspisk trut (1:a vinter).
Flyinge, 25 december 2021.

Kaspisk trut (1:a vinter).
Simrishamn, 29 augusti 2021.

- Lång, slank, helmörk näbb med dåligt uttalad gonys. Ser långnäst och lite elegant ut.
- Rent vit grundfärg i det ljusa huvudet. Toppigt huvud med brant sluttande, konkav panna. Gråbrun boa runt bakhalsen.
- Rent vit grundfärg på kroppsundersida. Strömlinjeformad kropp (sportversion av gråtrut) med mer sparsam teckning än gråtrut. Långbent.
- I flykten märks vitaktig övergump och distinkt avsatt och rejält svart stjärtband ("fjällvråk"). På vingovansidorna finns antydning till ljusa fönster på de inre handpennorna. Vingundersidorna är vitaktiga.

Observera att den stående fågeln är några månader äldre än den flygande fågeln och har kommit längre i ruggningen.

Gråtrutar (1:a vinter).
Flyinge, 2 februari 2013.

Gråtrut (1:a vinter).
Simrishamn, 29 augusti 2021.

- Medelgrov (varierar), mörk, men ej helsvart näbb med viss gony.
- Mer jämnt fördelad teckning på huvud (varierar), ser lite sjaskig ut. Saknar tydligt avsatt boa runt bakhalsen.
- Ger ett jämnmörkt, brunt, dassigt och kontrastlöst helhetsintryck med satt kropp, mer jämnt fördelad teckning på kroppsansida jämfört med kaspisk trut och medelhavstrut, som har ljusa huvuden och ljus kroppsansida. Ej långbent.
- I flykten märks tydligt fläckig övergump där fläckarna flyter ihop med ett svart stjärtband. På vingovansidorna finns ljusa fönster på de inre handpennorna. Vingundersidorna är brungrå.

Observera att de stående/liggande fåglarna är några månader äldre än den flygande fågeln och har kommit längre i rugningen.

Uppgifter i text och bildtexter är hämtade från *Trutskolan* (av Rrk) och *Fågelguiden*.

Text & foton: MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

SkOF Res

Södra Oman

Ca 13–22 november 2022

Reseledare: Tommy Holmgren

Pris: Se Scanbirds hemsida (enkelrumstillägg: 2 600 kr)

I priset ingår: Flyg, transporter under resan, del i dubbelrum på hotell, all mat från frukost andra dagen till frukost sista dagen samt lokal fågelguide.

Fågellivet i denna del av Oman är mycket varierat och spännande. Det finns många lokala specialiteter som bulbyler, solfåglar, paradimonarker och glansstjärnor.

Men här finns också många flyttfåglar från nordligare breddgrader, från såväl Europa som Asien. Det rör sig om ett varierat utbud av rovfåglar, vadare och tättingar.

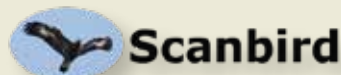
Andra arter som abdimstork, som är en afrikansk häkfågelart, sträcker norrut till Oman.

Vi kan alltså förvänta oss en härlig blandning av europeiska, asiatiska, arabiska och afrikanska arter.

Detaljerat dagsprogram och anmälan på www.skof.se.

Teknisk arrangör och kontakt: Scanbird ApS

Telefon: +45 234 234 04 – Hemsida: www.scanbird.com – Email: scanbird@scanbird.com

Skrivet 1952

När Skånes Ornitologiska Förening bildades 1952 hade föreningen ingen egen tidskrift. Det skulle dröja till 1962 innan en sådan blev verklighet. Skånska skådare fick alltså söka sig till andra tidskrifter för att få eller ge information. Främst gällde det då *Vår Fågelvärld* (startad 1942) och *Fauna och Flora* (start 1906). En annan möjlighet var *Svensk Jakt*, som i sin föregångare Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift (med start 1862) under många år var den främsta källan för faunistiska notiser. Men under 1900-talet blev det ornitologiska innehållet successivt allt glesare i jägartidskrifterna. Det fanns också en tidskrift vid namn *Svensk Faunistisk Revy* som gavs ut 1938–1955. I årgång 1952 fanns dock inget om fåglar från Skåne.

Vad skrevs då om fåglar i Skåne i de tre övriga tidskrifterna under 1952? Jag har gått igenom dem och det här är vad jag funnit.

Vår Fågelvärld 1952

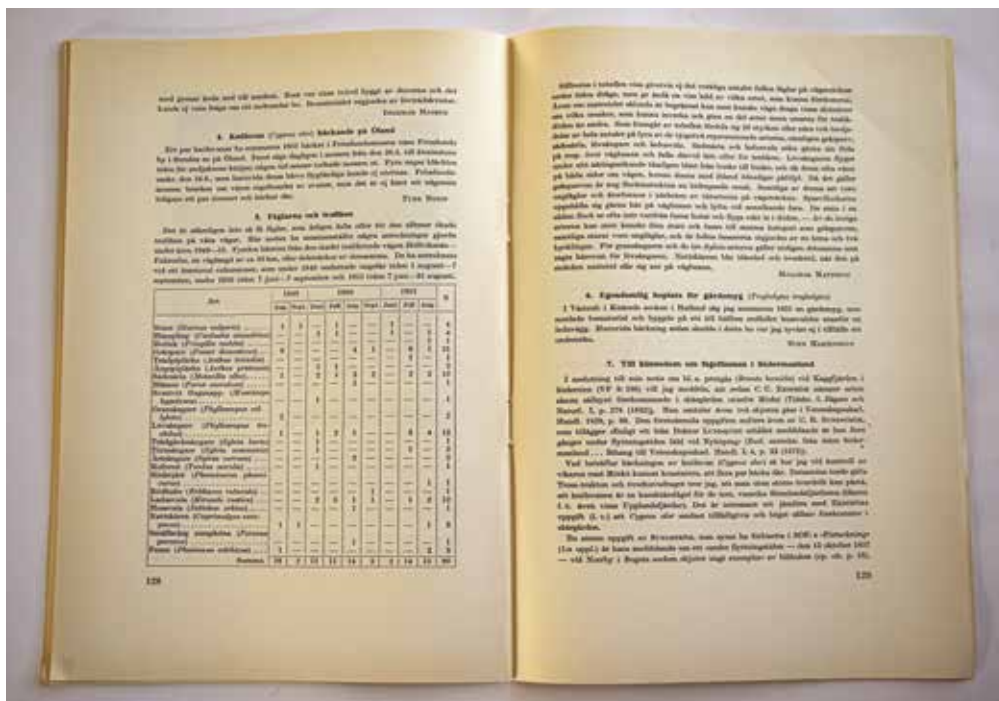
På sidan 84 finns en kort rapport om en hona vittryggig hackspett som sågs på Kullaberg 23 mars 1952. På sidan 128 redogörs för trafikdödade fåglar på vägen mellan Höllviken och Falsterbo under åren 1949–1951. Noteringarna gjordes under perioden juni – september men varierande under de tre åren. Totalt hittades 90 döda fåglar av 22 arter. Samtliga utom tre nattskräror, en småfläckig sumphöna och tre fasaner var tättingar och det allra vanligaste offret var gråsparv med 21 individer. Näst vanligast var sädesärla med 13 samt lövsångare och ladusvala med vardera 12 offer.

Sidan 132 berättar i korta notiser om 50 enkelbeckasiner vid Börringesjön 20 oktober 1950 och en yngre vittrut vid Sjölund 9 augusti 1949 (datumet tyder kanske på att det rörde sig om en missfärgad annan trut). Mest intressant på denna sida är dock rapporten

om två gransångare, varav en sjungande, på Hallandsås södra sluttning 22 maj 1950. Det var noterbart då, men hade knappast varit det idag. Sidorna 177–179 berättar om Sveriges allra första häckning av turkduva. Det hände sig i Harlösa 1951. Under året presenterades även en del exkursionsrapporter från Skåne. En av dessa rapporter berättar om en tornuggla som hade fångats i Falsterbo och kunde visas upp för deltagarna. Det hade nog varit än mer uppskattat idag.

Fauna och Flora 1952

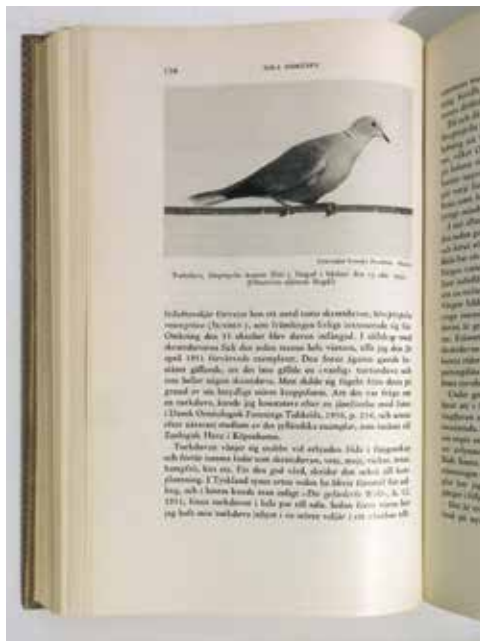
Det börjar med en kort notis på sidan 80. Den handlade om flera hundra tofsvipor och 50–60 ljungpipare vid Sjölund, Malmö 2 december 1951. Liknande innehåll ses på sidan 123. Då gällde det 97 tofsvipor, 26 rödbenor samt ytterligare några arter vid Trelleborg 13 januari 1952. På samma sida nämns några obsar från Perstorp 1951–52. Bland annat ansågs två gransångare i oktober samt en glada, 18 sävsparvar, en sädesärla och flera rödhakar i januari vara

I *Vår Fågelvärld* 1952 listar Hjalmar Mattsson trafikdödade fåglar under 1949–51 på "den starkt trafikerade vägen Höllviksnäs – Falsterbo".

värda att nämnas. Därefter följde en notis om missbildade ägg i ett strandpiparebo. På nästkommande sida noteras att ett skärfläckepar bosatt sig på en ny lokal vid Skälderviken. Två ungar kläcktes. På sidan 126 berättas om en gråärla (forsärila) i Tyringe 30 januari. Både platsen och datumet var anmärkningsvärda. Följande notis handlade om stenknäckar ätande avenboksfrön i Päljö skog i Hälsingborg. Månaden var februari och upp mot 50 individer sågs. På nästa sida finns en längre notis om ett ringduvepar som häckade på en kyrkobyggnad i Malmö (arten var under ökning som stadshäckande då) samt en notis om rörhöns som rövade ett koltrastbo i Slottsparken i Malmö. Sidorna 129–132 berättar om Skånes första turkduva. Och det var inte i Harlösa! Nej, denna fångades i Malmö omkring 15 oktober 1950 och hölls i ett

"Får den god vård skrider den också till fortplantning" skriver Nils Nohrén om turkduvan i *Fauna och Flora* 1952.

duvslag tillsammans med skrattduvor till våren 1951. Då tog ornitologen och artikelförfattaren Nils Noréhn över duvan och höll den i sitt eget duvslag.

Åter till notiser och sidorna 171–172. En handlar om fem tofsvipor i Slottsparken i Malmö i slutet av mars. Det anges som ovanligt och det stämmer även i modern tid. Nästa notis handlar ånyo om stadshäckande ringduvor i Malmö. Den hade nu nått en "revirtäthet, som knappast har någon motsvarighet på de naturliga häckplatserna". Sidorna 258–262 berättar i notisform bl.a. om förekomster i Perstorpsområdet 1952. Här noterar vi en häckning av glada (röd), 25–30 par grågäss och en häckning av knipa. Den senare var mindre vanlig som häckfågel i Skåne då. Vidare finns notiser om smalnäbbad simsnäppa i Slottsparken i Malmö

(7 oktober 1951) samt om nio skärfläckor och matande småtärnor på en lokal i Skälderviken 15 juli 1952.

Svensk jakt 1952

Sidorna 33–34 innehåller en text med rubrik "Skåneejdern ökar". Det uttrycks att arten "lär ha minskat ganska oroväckande", men också att den under senare år valt södra Skånes kuster som häckningsplats. En räkning som gjordes i början av juli (1951?) mellan Smyge och Kämpinge gav 327 individer varav 4/5 utgjordes av årsungar. Längre österut förekom arten inte men på Måklappen uppskattades antalet till 150. "Sammanlagt skulle det sålunda röra sig om cirka 500 ejdrar, en siffra som är sensationellt stor med tanke på att sydkusten inte är ejderns naturliga häckplats". På sidan 282 redovisas de skottpengar som gäldade 1952. För Skånes del var det bara kråkfåglar i Kristianstads län som "premierades". Tio öre per fågel betalades via landstinget. I övriga län finns även trut med här och var, samt sparvhök i Kronobergs, Kalmar och Gotlands län.

Det var alltså vad skånska fågel-skådare kunde läsa sig till under året 1952. Och mycket annat än rapporter från mun till öra fanns ju inte då. Möjligtvis (troligtvis) skrevs det också en del i dags- och veckopress, men det får någon annan rota runt i.

KENNETH BENGTSOHN
ARLÖV

"Man kan fråga sig av vilken anledning ejdern i allt större utsträckning apptar sydkusten som häckplats. Alternativen är många." skriver W. Nilsson i *Svensk jakt* 1952.

Fiskmåsarerna behöver sina vänner

När detta nummer av *Anser* kommer ut står en ny häckningssäsong för dörren. Då vet vi att vissa eviga frågor och tyckande om en del arter kommer att dyka upp i alla möjliga medier. En mycket säker art i detta sammanhang är fiskmåsen. Om den tycks det mycket! Tyvärr låter den negativa gruppen mest och högst, medan de som gillar eller inte bryr sig hörs mer sällan. Men det finns undantag och ett inlägg på Facebook förra året berörde oss starkt. Det visar att insikt och eftertanke kan göra skillnad. Då var säsongen långt liden, men när en ny nu stundar är inlägget åter mycket aktuellt.

ANSERS REDAKTION

Malmö kallas ibland "måsarernas stad" och jag som är en både djur- och fågelintresserad vän har trots det många gånger önskat livet av måsarerna som bor på taken runt mig sommartid, då de stör nattsömnen och ron med sitt skränande och skrikande.

Minns inte exakt vad det var och när det var, men plötsligt insåg jag att jag inte vet så mycket om dem och att jag vet mer om fåglar som jag möter betydligt mer sällan.

Få djur har beteenden för sig som inte har en mening och de flesta syftar till någon form av överlevnad – fysisk eller social men även av lust och lek. Jag började då betrakta och lyssna på, istället för att bara höra, deras skrikande och skränande leverne under sommartiden.

Jag började upptäcka skillnader på ljuden och mina teorier om att mycket handlar om att markera revir verkade stämma. De har ju, liksom vi människor i staden, börjat bo ganska trångt.

Men jag tyckte mig också märka att det finns andra sociala orsaker och kommunikation, ibland bara något som liknar livsglädje och då har jag nästan fått lust att stämma in.

De verkar väldigt sociala och har därför uttalade sociala regler och koder, som jag så klart inte förstår.

Resultatet har blivit att deras skrikande och skränande, som ofta hållit på att göra mig tokig, nu stör mig betydligt mindre och någon gång när de väckt mig en sommarnatt tänker jag "Du vaktar bara din familj som en mås ska", "Jasså, du hälsar på en gammal vän eller släkting på måsvis" eller "Du sjunger en måslovsång till livet" – och somnar om.

Men vackert, det är jag fortfarande långt ifrån att tycka att det är.

MARIE MAYA SÖDERBERG SCHALIN
MALMÖ

Nu skriker vi – men inte utan anledning. Foto: Anders Åkesson.

Medlemsundersökningen

Under hösten 2021 genomförde SkOF en stor medlemsundersökning, den första någonsin, för att få en bättre bild av vad medlemmarna tycker om SkOF:s arbete och vad de önskar av föreningen i framtiden.

268 personer svarade på enkäten, vilket är drygt 12,5 % av föreningens medlemmar. Det är en mycket bra respons, vilket visar att föreningen lever och att många medlemmar är måna om SkOF. Återkopplingen var god och nästan alla svar var dessutom mycket konstruktiva och bra. Styrelsen tackar alla som har svarat och lämnat synpunkter.

Den stora majoriteten av medlemmarna var nöjda med SkOF:s arbete, särskilt med *Anser*, fågelskyddsarbetet, aktiviteterna, exkursionerna och de föredrag som anordnas av föreningen. Styrelsen är mycket glad över att arbetet uppskattas av medlemmarna. Det inkom naturligtvis också en del kritik och förslag på vad som kan och bör göras annorlunda. Styrelsen uppskattar denna feedback. Det är precis vad som eftersträvades med undersökningen. Här följer en kort och sammanfattande redovisning av resultaten av medlemsundersökningen och en enkel översikt över vilka åtgärder styrelsen planerar.

Mer än 3/4 av alla som deltog i enkäten angav att de är medlemmar för att stödja arbetet för fågelskydd, följt av drygt 2/3 som vill stödja fågelforskning och fågelskådning och få föreningens tidskrift *Anser* (Figur 1).

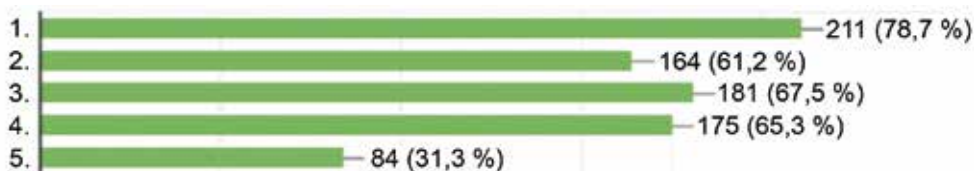
Många gillar *Anser*, men det kom in några önskemål, vilka redaktionskommittén nu aktivt har börjat arbeta med. Även en ny hemsida med mer aktuell information och mer frekven-

ta uppdateringar har efterfrågats – ett arbete som är i full gång. Styrelsen kan meddela att föreningen ska ansluta sig till BirdLife Sveriges plattform och får en helt ny och modern hemsida. PR-kommittén jobbar intensivt med detta just nu och om allt går som planerat lanseras den nya hemsidan under våren.

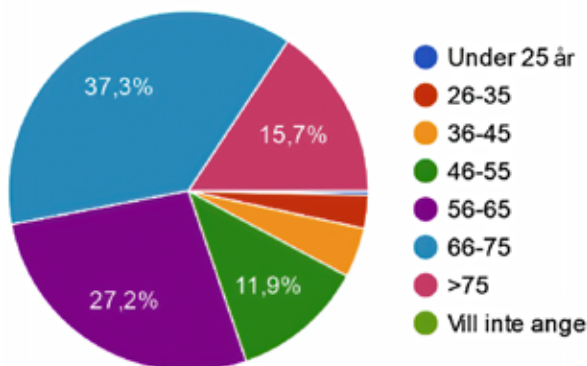
Ett återkommande önskemål är en bättre geografisk spridning av olika aktiviteter. Styrelsen är medveten om problemet och arbetar aktivt för en mer jämn fördelning över Skåne. Ett visst fokus på sydvästra Skåne kommer dock troligtvis att finnas kvar i framtiden, eftersom de flesta av Skånes invånare bor i sydväst, liksom den största delen av medlemmarna. Men föreningen kommer att erbjuda fler aktiviteter som är relevanta för hela Skåne. Föredragen på måndagskvällarna kommer även fortsättningsvis att sändas digitalt via zoom, så att medlemmar bosatta var som helst kan delta. Detta är en av åtgärderna för att erbjuda något som inte är kopplat till landskapets sydvästliga delar. Andra åtgärder för en bättre geografisk spridning av föreningsaktiviteter och program förbereds för närvarande.

Allmänt fanns önskemål om mer kommunikation mellan styrelsen och medlemmarna på olika nivåer. Att flera tyckte att kommunikationen är dålig ser styrelsen mycket allvarligt på och kommer att förbättra detta i framtiden.

Många medlemmar efterfrågade ett tydligare agerande från SkOF:s sida i fågelskyddsfrågor, med en tydlig målsättning och utökat samarbete med övriga skånska regionala naturföreningar, framför allt när det gäller remsyttranden och naturskydd i allmänhet.

Figur 1. På frågan "Varför är du medlem i SkOF" fördelade sig svaren som ovan. 1. Stödja fågelskydd; 2. Stödja fågelforskning; 3. Stödja fågelskådning; 4. Få *Anser*; 5. Delta i föreningsaktiviteter.

Figur 2. Åldersmässig fördelning av de 268 medlemmar som svarade på enkäten. Det är osäkert hur representativ åldersstrukturen ovan är jämfört med alla drygt 2 200 medlemmarna, men troligtvis är den representativ.

SkOF:s styrelse är enig om att föreningen behöver stärka fågelskyddsarbetet. Samtidigt framgår det att föreningen måste bli bättre på att kommunicera detta arbete, eftersom det redan utförs mycket fågelskyddsarbete som kanske inte synliggörs i tillräcklig utsträckning för medlemmarna. Framöver planerar styrelsen därför att kort redovisa i varje *Anser* vilka remisser vi har tagit ställning till och utförligare berätta vilka fågelskyddsprojekt som pågår.

För att kunna vara en livskraftig förening även framöver måste SkOF bli bättre på att attrahera nya, och framför allt unga, medlemmar. Av dem som svarade på enkäten var 92 % äldre än 45 år, och bara en bråkdel var yngre än 25 år (Figur 2). Föreningen planerar åtgärder för att nå unga fågelskådare (även äldre är fortsatt mycket välkomna förstås!), men för detta behöver vi också hjälp. Det var mycket positivt att inte mindre än 34 personer (17 % av alla som svarade) skrev i enkäten att de kan tänka sig att vara mer aktiva. Hör gärna av dig till ordföranden eller någon annan i styrelsen om du är en av dem eller om du kan tänka dig att vara aktiv på ett eller annat sätt. Styrelsen är mycket tacksam för all hjälp som erbjuds och det finns många olika sätt att engagera sig.

Det här är bara en kort sammanfattning av alla svar och kommentarer som kommit in. Det fanns förstås mycket mer än det som redovisas här. Även de svar som inte omnämns här kommer att beaktas seriöst.

Som ni kan läsa har föreningen börjat implementera er feedback och en del är redan på gång eller till och med på plats. Andra delar följer i framtiden. Styrelsen och kommittéerna gör sitt bästa för att se till att det händer så snabbt som möjligt, men ibland tar det lite tid. Ha därför tålamod! Mer om föreningens åtgärder kommer att presenteras på årsmötet, i framtida nummer av *Anser*, på den nya hemsidan och på föreningens Facebook-sida. Om ni har ytterligare synpunkter, idéer eller frågor så hör gärna av er!

Styrelsen och kommittéerna är mycket tack samma för alla svar och kommer att jobba mycket aktivt för att implementera medlemmarnas önskemål.

FÖR SKOF:S STYRELSE
RACHEL MUHEIM & ARNE HEGEMANN

Ny europeisk rödlista

BirdLife International gav under 2021 ut en reviderad upplaga av European Red List of Birds. Den förra var från 2015. I listan finns flera exempel på arter som har både högre och lägre hotstatus på Europabasis än vad de har i Sverige. Vi ska inte dyka alltför djupt i listan här utan nöjer oss med några smakprov.

- 47 arter anses ha lägre hotstatus än 2015.
- 37 arter anses ha högre hotstatus än 2015.
- Tre arter förklaras som utdöda (RE) i Europa, nämligen springhöna, stäppflyghöna och tallspurv.
- Två arter har "återuppstått" efter att ha varit betraktade som utdöda 2015: kaspisk pipare (EN) och ökensångare (VU).

I det följande ska vi fokusera på fyra arter med skånsk anknytning. Dessa fyra har gått från att ha ansetts vara livskraftiga (LC) i Europa till att nu bedömas vara sårbara (VU). De fyra arterna är gråhakedopping, enkelbeckasin, rödbena och råka. Samtliga fyra är klassade som livskraftiga i Sverige. Förklaringarna ses i översättning från engelska. Även strandskatan är, i motsats till den svenska listan, klassad som sårbar men för denna finns ingen förklarande text. Det finns också motsatta exempel, d.v.s. sådana som är högre hotklassade (EN) i Sverige, men som bara anses vara nära hotade (NT) i Europa som helhet, t.ex. röd- och storspov (Tabell 1).

Gråhakedopping

En nedgång på 38 % anses säkerställd och gäller de flesta länder inklusive Ryssland och Finland som tillsammans hyser mer än halvdelen av det europeiska beståndet. Trots ökade kunskaper om arten i några länder vet vi lite om varför den minskar.

Enkelbeckasin

En stor minskning i Ryssland, som håller 65 % av Europas population. Här är trenden en till-

*Fotnot: *Pan-European Common Bird Monitoring Scheme* är ett europeiskt projekt som använder data på förändringar i europeiska häckningspopulationer för miljöövervakning.

Tabell 1. Några valda svenska arter där hotklasserna ändrats sedan 2015 eller skiljer sig markant från de svenska. **EN:** Starkt hotad; **VU:** Sårbar; **NT:** Nära hotad; **LC:** Livskraftig.

	2021	2015	Sverige 2020
Gråhakedopping	VU	LC	LC
Svarthalsad dopping	VU	LC	EN
Stjärtand	VU	LC	VU
Brunand	VU	?	EN
Ejder	EN	VU	EN
Stenfalk	VU	?	NT
Strandskata	VU	?	NT
Enkelbeckasin	VU	LC	LC
Rödspov	NT	VU	EN
Storspov	NT	VU	EN
Rödbena	VU	LC	LC
Kustlabb	EN	LC	NT
Kungsfiskare	LC	VU	VU
Råka	VU	LC	LC

bakagång med 36 %. Globalt minskar den också. Största hotet är förlust av lämpliga habitat som innebär fortsatt nedgång. Arten är beroende av blöta gräsmarker under häckningen och tillgången på dessa är avgörande för arten i Europa.

Rödbena

Arten har minskat med mer än 30 % under de tre senaste generationerna, vilket trenden visar i de tre viktigaste länderna för arten: Island, Ryssland och Belarus, som har ca 50 % av den totala populationen. Pan-European Common Bird Monitoring Scheme* har kommit till samma resultat. Liksom enkelbeckasinen är rödbenan beroende av blöta ängar och förlust av dessa är problemet bakom nedgången.

Råka

Ungefär halva populationen minskar och här nämns länder som Ryssland, Polen, Frankrike och Nederländerna. Flera länder har tydliggjort detta, inte minst i den europeiska delen

Fyra "skånska" arter som tidigare bedömts ha livskraftiga bestånd, men nu anses sårbara: A. gråhakedopping, B. enkelbeckasin, C. rödbena och D. råka. Foton: Mikael Arinder.

av Ryssland som hyser en tredjedel av den europeiska populationen. I stort minskar råkan med över 30 % p.g.a. förföljelse och förstörelse av bona.

Den fulla rapporten kan ses på <https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2021/10/BirdLife-European-Red-List-of-Birds-2021.pdf>

KENNETH BENGTTSSON, ARLÖV

Vill fåglar upptäcka världen?

Om vi undantar strutsar, pingviner och några till så kan ju fåglar flyga. De flesta flyger också bra och kan röra sig långt över stora områden. Fåglar känner heller inte till några gränser utan rör sig som de vill. Det borde ju innebära en stor frihet. Tänk så många platser man kunde besöka om man hade den förmågan. En oåtkomlig bergstopp, en öde klippö eller en annan för oss omöjlig plats – kanske uppe på tuppen på kyrktornet! Så kan kanske vi människor tänka – vi som är lite äventyrslystna och vill uppleva det udda.

Men sånt bryr sig fåglarna inte om. Visst kan någon ibland sitta på kyrktuppen eller landa på den otillgängliga bergstoppen. Men då gör den det för att det känns meningsfullt. Fåglar agerar "förståndigt" – åtminstone för det mesta. Fast ibland kan

man misstänka att det också kan handla om lekfullhet. Korpar och andra kråkfåglar gör ibland flygningar som bara kan upplevas som lekfulla.

Här ska vi dock koncentrera oss på olika fåglars rörelser i världen. Är de nyfikna på nya platser? Nej, det tror jag inte. Om en flyttfågel har överlevt sitt första år har den förvisso färdats långt och upplevt mycket. Den har då hittat bra platser att vila sig på under resan och en bra plats att tillbringa vintern på. Varför då chansa på en ny resrutt nästa år? För många fågelarter gäller därför att de rastar och övervintrar på samma platser så länge de lever. Många av dem återkommer också till den trakt där de fötts. Samma resa under alla år – uppemot 30 för dem som blir äldst. Lite tråkigt, kan kanske många reslystna människor tänka.

Efter parbildningen följer krickhanen sin hona troget till hennes hemort. Foto: P-G Bentz.

En ringmärkt skrattnåsar valde samma övervintringsplats i Nederländerna 18 år i rad. Foto: P-G Bentz.

Det finns undantag: En del flyttar dit födan finns och det kan variera år för år. Bergfinkar och sidensvansar är sådana exempel. De kan få se flera nya platser under sina som regel korta liv. För andra skiljer sig resvägarna efter vilket kön de tillhör: Andhanar som får "chans" på en andhona under vintern, då parbildningen sker, följer t.ex. henne till hennes hemort. Hon är hemorten trogen och han följer med oavsett varthän det bär. En gräsandshane född i Skåne kan därför följa sin hemortstrogna hona till t.ex. norra Finland. Han får se något nytt medan hon väljer den säkra vägen.

Det finns också arter som knappt rör sig alls. De stannar hemma! Skata och kattuggla är sådana exempel. Ungfågeln kan förstås röra sig några mil eller så, men när de väl mutat in sin plats så stannar de som regel där så länge de lever. Precis som många av oss människor gjorde förr i tiden.

Skrattmåsar har ringmärkts i stor skala under många år och den arten är ett bra exempel på hur trogna fåglar kan vara till kända platser. Bland hundratals exempel kan nämnas en som tillbringade alla sina vintrar i nederländska Den Helden under åren 2003–2021. Den måsen hade inget behov av att besöka nya platser under vintersemestern! Eftersom den hade ringmärkts i Malmö som vuxen i slutet av maj 2003 häckade den förmodligen också där. Det blev alltså Malmö–Den Helden tur och retur i minst 18 år. Någon drift att se nya platser fanns uppenbarligen inte hos denna skrattnåsar och detsamma gäller för väldigt många fåglar av många olika slag.

KENNETH BENGTTSSON
ARLÖV

Andreas Hedberg

De västerbottniska markerna med det vilda i det omväxlande landskapet, finstämt förankrade i ljusets och färgernas rika skiftningar, är Andreas främsta val av motiv och inspiration i hans naturnära konst.

Under uppväxten och i lekarna vid Vindelälvens stränder och i de västerbottniska skogarna fanns tidigt intresse för naturen och särskilt fascinerande var fåglarna. Nio syskon till farfar och något syskon till morfar målade, främst i naivistisk stil. När jag själv började teckna och måla som liten pojke blev det oftast något motiv från naturen och det har hållit i sig.

Vid tjugo års ålder beslutade jag mig för att satsa mer yrkesmässigt på konsten. Till en början fanns en känsla av att försöka skildra det jordbrukslandskap som tidigare generationer slitit med att bruka och som nu snabbt förändras. Det är landbruken av små åkrar och diken med sko-

gen i bakgrunden. Skogsälven som färdas från de vackra fjällvidderna ut till havet och som speglar livet utefter stränderna. Motiv och inspiration.

Ladorna har blivit allt färre i landskapet och dessa har även i mina målningar blivit betydligt mer sällsynta. Nu syns fler fåglar och andra djur i bilderna. Landskapet har fått stå tillbaka för närmare studier av dess innevånare.

Fåglarna har alltid fascinerat. Från det mest uppenbara att fåglar kan flyga i väg och se allt från ett annat perspektiv, till detaljer som hur en liten fågel navigerar enorma sträckor tillbaka till samma plats eller hur göken vet att den är en gök när den växt upp bland sädesärlor.

Det alltmer storskaliga skogs- och jordbruk som bedrivs gör kanske att det känns som att djuren och naturen är viktiga motiv att förevisa och synliggöra medan tid är.

Om vi ser allt det vi har att förlora finns chansen att vi gör åtgärder. Vi skapar idag det arv vi lämnar till framtiden. Förändringar av hur vi brukar markerna och hur vi påverkar klimatet syns överallt från de stora skogarna till åkermarkerna.

Jag är främst målande konstnär och inte ornitolog eller vetenskapsman men jag undrar ändå över vilka faktorer som förändrar den miljö jag skildrar. Det är till exempel tydligt att fåglar som tofsvipa och storspov har det svårare när jordbruket förändras. Storskalighet såväl som detaljer som antal skördar tror jag påverkar mycket.

En funktion konst kan ha är att göra synligt och att ställa frågor. En annan funktion är att skapa stämning, känslor och ta med betraktaren att uppleva det som skildras. Jag är mycket tacksam över alla positiva reaktioner på ljus och stämning i målningarna. En fördel kan finnas i de intensiva somrarna uppe i norr och de många timmarna av gryning och skymning. En sol som står lågt och som är mildare, det ger förutsättningar att studera finstämda färgskiftningar under många av dygnets timmar. Såväl vinterdagar som ljusa sommarnätter erbjuder upplevelser av ljus i en mångfald av färger och stämningar. Den omgivande naturen och dess villkor har alltså i flera avseenden lagt grunden till konsten.

Jag känner ofta mest för akvarell men jag är inte så förtjust i att glasa bilderna. Det stör när reflexer eller orenheter i glaset hamnar mellan målningen och betraktaren. Detta är en stor anledning till

att jag utöver akvarellmåleriet lagt flera år på att forska i olika tekniker att kunna överföra akvarellens känsla till mina målningar på duk och pannå.

Om möjlighet finns reser jag gärna i väg någon gång per år för att uppleva nya miljöer och hitta inspiration till nya målningar.

Att med pensel och färg kunna återge något levande inspirerar och ger drivkraft att fortsätta utvecklas i måleriet. Att porträttera människor har på senare år blivit en del av konstnärskapet vid sidan av naturbilderna. Oavsett motiv ger det en speciell känsla när det målade kommer till liv under processen. En tacksamhet för att få vara del i ett skapande. Färgerna är ju ett viktigt element som man alltid som målare på något sätt måste förhålla sig till och här finns ännu en oändlig källa till nya konstverk.

Situationen med covid har gjort att många konstnärer har svårt att nå ut till

sina kunder. Utställningar har under en tid varit svåra att genomföra. Att se saker på plats ger alltid möjlighet att få en mer nyanserad upplevelse, oavsett om det gäller målningar eller de levande motiven. Något jag gärna uppmuntrar är alltså att ta de chanser som bjuds att uppleva konsten och självklart naturen vi har runt omkring oss.

Avslutningsvis vill jag passa på att hälsa välkommen till framtida utställningar. Ni kan se och läsa mer framöver på min hemsida. Väl mött!

Red. kommentar: Flera av Andreas' konstverk kommer närmast att visas på Art Eindhoven 2022, Nederländerna 9-10 april.

Andreas Hedberg (född 1971)

Pengfors 121

911 91 Vännäs

www.hedberg.art

andreas@hedberg.art

Andreas' verk:

1. Porträtt, havsörn. (Sidan 60).
2. Höst, pilfinkar. (Sidan 61).
3. Tysta vingar, lappuggla. (Föregående uppslag).
4. Det doftar hav, ejder. (Ovan).
5. Tofsvipor. (Motstående sida).

Årsmöte med heldagssymposium lördag 26 mars 2022

SkOF fyller 70 år och vi firar det med ett heldagssymposium lördagen 26 mars 2022 på Ekologihuset i Lund (Sölvegatan 37). Endast insläpp genom huvudingången mot Sölvegatan. Ekologihuset kan nås lätt med kollektivtrafik, t.ex. med buss 171 från Malmö eller från centralstationen i Lund med spårvagn (stig av vid LTH). Infart till parkeringen (som är avgiftsbelagd) sker via Ole Römers väg.

Kallelse till årsmötet finns i *Anser* 2021 nr 4

Det krävs ingen anmälan för deltagande på symposiet och årsmötet, men önskar ni äta lunch så krävs anmälan till detta via <https://forms.gle/Hf4mrQTXtmxEunhp8> (länk finns även på hemsida) eller scanna den här QR koden:

SkOF bjuder på lunch men tar gärna emot en gåva. Lunchen blir vegetarisk och med närodlat produkter för att vara miljövänlig.

Eventuella ändringar på grund av Folkhälsomyndighetens rekommendationer meddelas på hemsidan och på Facebooksidan.

Lördag 26 mars Ekologihuset Lund – Program

- 09:30–10:00 Fika
- 10:00–10:10 Välkomna
- 10:10–11:00 Magnus Ullman: "Hönshjärna, magnetkompass och delat föräldraskap"
- 11:00–11:25 Mattias Ullman: "Sträckräkning av flyttfåglar vid Falsterbo"
- 11:25–11:35 Bensträckare
- 11:35–12:05 Martin Green (Svensk Fågeltaxering): "Hur går det för Skånes vanliga fåglar och hur vet vi det? - Svensk Fågeltaxering i Skåne"
- 12:05–12:25 Nils Waldemarsson (Nordöstra Skånes Fågelklubb): "45 års inventering av övervintrande örnar i Nordöstra Skåne"
- 12:25–13:40 Lunch hos restaurang Kryddhyllan; SkOF bjuder på lunch, men tar gärna emot en gåva; Föranmälan krävs (se ovan).
- 13:40–14:10 Mystery Bird Quiz
- 14:10–14:30 Kenneth Bengtsson (Fågelskydd Spillepeng/SkOF): "Vad händer hos Fågelskydd Spillepeng?"
- 14:30–15:30 SkOFs Årsmöte (OBS: årsmötesförhandlingarna sänds också via zoom; vill du vara med via zoom, så anmäl dig via email till rachel.muheim@gmail.com senast 25 mars)
- 15:30–16:00 Fika
- 16:00–16:40 Daniel Bengtsson (Birdlife Sverige): "Vad händer (med juridiken) i skogen?"
- 16:40–17:05 Arne Hegemann (SkOF): "Berguv i Skåne"
- 17:05–17:10 Avslutning

LOKALKLUBBARNAS PROGRAM VÅREN 2022

Alla SkOF:s medlemmar är välkomna att delta i lokalklubbarnas programverksamhet.
Om inte annat anges gäller ordinarie samlingsplats.

På grund av pågående covid-19-pandemi kan ändringar i programmet ske i sista minuten.
För aktuell information hänvisas till respektive lokalklubbs hem- och Facebooksidor.

Datum	Programpunkt	Arrangör
Mars		
12	Vombsjön och Krankesjön. Samling kl. 08:00 på parkeringen vid rökeriet Kävlungeåns utlopp.	Gjuse Co
12	Svaneholm. Samling kl. 08:00 på stora parkeringen Svaneholms slott.	LKF
20	Klagshamn. Samling kl. 08:00. Föranmälan till Olle Holst 0705 212707.	
20	Vårdagsjämningsfåglar på Näsby Fält. Samling kl. 08:00 på parkeringen N. Lingenäset.	NöSkF MO
20	Lilla Hammars Näs. Samling kl. 09:00.	
26	Ejdersträcket i Käseberga. Samling kl. 7:00 vid Ica Kvantum Hörby.	Gjuse
26	Tidiga vårtecken med Mats. Samling kl. 08:00 på Naturums parkering.	NöSkF
April		
3	Vombsänkan. Samling kl. 08:00. Föranmälan till Dan Hammarlund 0730 628567.	LFK
5	Slottsparken. Samling 18.00 vid stadsbiblioteket på Kung Oscars väg.	MO
9	Reptilekurs med Rickard Lundgren. Samling 10.00 vid Hässleholmsgården.	GBF
10	Pulken, Äspet och Friseboda. Samling kl. 6:00 vid Ica Kvantum Hörby.	Gjuse
20	Fågelmorgan i Botan kl. 06:00-08:00. Föranmälan till Göran Pettersson 0729 935577.	LFK
23	Abullahagen, Skarhults ängar. Samling kl. 06:30 vid Lundavägen i Eslöv.	Gjuse
23	Vombs ängar och Krankesjön. Samling kl. 08:00 på COOP:s parkering i Sjöbo.	Co
24	Nöbbelövs mosse. Samling kl. 08:00.	MO
25	Möt våren vid Mölleröds kungsgård. Samling kl. 18:00 vid Mölleröds Kungsgård.	GBF
Maj		
3	Vårfåglar på St Pauli Kyrkogård. Samling kl. 18:00 vid korsning Nobelvägen/Sorgenfrivägen.	MO
4	Fågelmorgan i Botan kl. 06:00-08:00. Föranmälan till Göran Pettersson 0729 935577.	LFK
5	Sen skådarkväll vid Hörlinge ängar. Samling kl. 20:00 vid fågeltornet, Hörlinge ängar.	GBF
7	Knösen, Falsterbo. Samling kl. 06:00 i Gårdstänga.	Gjuse
8	Fågelskådningens dag kl. 09:00-13:00. Samling vid bryggan till Ribersborgs Kallbadhus.	MO
11	Nöbbelövs mosse. Samling kl. 18:00. Föranmälan till Monica Pedersen 0703 5506147.	LFK
14	Drakamöllan. Samling kl. 07:00 på Piratens rastplats norr om Brösarp.	Co
17	Skådarmorgen vid Slingra dig, Finjasjön. Samling kl. 08:00 vid Slingra dig.	GBF
18	Fågelmorgan i Botan kl. 06:00-08:00. Föranmälan till Göran Pettersson 0729 935577.	LFK
21	Herculesdammarna och Håslövs ängar. Samling kl. 05:30 vid Ica Kvantum i Hörby.	Gjuse
22	Lomma södra och Alnarp. Samling kl. 08:00.	MO
22	Äspet, Hercules och Håslöv. Samling kl. 06:00. Föranmälan till Johnny Jönsson 0767 620042.	LFK
29	Falsterbo. Samling kl. 06:00. Föranmälan till Anders Hansson 0733 392282.	LFK
29	Fulltofta och Gäddängen. Samling kl. 08:00 vid Linnéskolans p-plats i Hässleholm.	GBF
Juni		
4	Österlen. Samling kl. 05:00 vid Ica Kvantum i Höör.	Gjuse
4	Sångarvandring på ca 3 km i Västra Ålabackarna. Samling kl. 07:00 på parkeringen vid Tobisviks camping.	Co
7	Skådarmorgen Lunkeskog och Adinal. Samling kl. 08:00 vid Adinal.	GBF
17	Krankesjön. Samling kl. 18:00.	MO
18	Rönneholms mosse. Samling kl. 07:00 på Sjöholmens badplats.	Gjuse

Lokalklubbar i Skåne

GÖINGEBYGDENS BIOLOGISKA FÖRENING (GBF) www.gbfnatur.se
Kontaktperson: Håkan Winqvist, 0725 79 48 66, familjen.winqvist@telia.com

KULLABYGDENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (KOF) www.kof.nu
Samlingsplats: ICA Maxi, Ängelholm; City Gross, Höganäs; Olympiaskolan, Helsingborg.
Kontaktperson: Thomas Terne, 0705 67 19 80, info@kof.nu

LUNDABYGDENS FÅGELKLUBB (LFK) www.lundabygdensfagelklubb.se
Samlingsplats: P-platsen vid KFS, Sölvegatan 22 F, Lund (mitt emot Ekologihuset).
Kontaktperson: Lars G R Nilsson, 0706 96 51 80, lgrn@bredband.net

MALMÖORNITOLOGERNA (MO) www.malmorn.se
Samlingsplats: P-platsen vid Själlandstorg (korsningen Roskilde-/Margaretavägen).
Kontaktperson: Sven-Erik Svensson, 0706 65 64 32, svenerik.svensson1949@gmail.com

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (NÖSFK) www.spoven.com
Samlingsplats: Parkeringen vid naturum i Kristianstad.
Kontaktperson: Evert Valfridsson, 044-32 30 45, evert.valfridsson@naturskyddsforeningen.se

RINGSJÖBYGDENS FÅGELSKÅDARE (GJUSE) www.gjuse.se
Samlingsplats: Parkeringen vid ICA Kvantum i Hörby.
Kontaktperson: Lars-Olof Nilsson, 0723 93 74 14, lars-olof.nilsson1@comhem.se

COCCOTHAUSTES (Co) – FÅGLAR I SYDOST
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Bengt Celander, 0709 29 95 88

GLADORNA – NÄTVERKET RAPPHÖNAN SKÅNE
Samlingsplats: Västra Stationstorget Lund (baksidan av tågstationen).
Kontaktpersoner: Monica Pedersen, 0735 50 61 47, mOnick@hotmail.com
Eva Engberg, 0708 25 66 50, seeveg@gmail.com

SkOF:s kvällsexkursioner 2022

Vi är glada att åter kunna genomföra kvällsexkursioner i maj.

Datum: 2, 9, 16 och 23 maj.

Väder och vind avgör målet för exkursionen.

Ta gärna med kikare. Värma kläder rekommenderas, då det kan bli kyligt framåt kvällen.

Samlingsplats kl. 18: Parkeringen vid Sigma-huset (mitt emot Ekologihuset) i Lund. Parkeringen nås från Ole Römers väg. I kurvan på gatan kör man in mellan A- och V-husen på LTH Campus-område och hittar sen infarten till parkeringen på vänster sida.

Gratis. Men kostnaden för bilkörning delas per bil.

Exkursionsledare: Peter Elfman, 0702 59 97 93.

Vassångare. Foto: Mikael Arinder.

Thomas Wallin

Thomas Wallin är 71 år och bosatt i Ängelholm. Han fick Gustaf Rudebeckstipendiet 2021.

Var och när börjar ett livsintresse? Inte alltid så lätt att reda ut. Men för Thomas del kan det mycket väl ha börjat med en inspirerande lärare som tog med sina elever på fågelskådning. Thomas minns att besök gjordes på bl.a. Klören och Sandön. Detta gav mersmak och tillsammans med kompisar gjorde han många utflykter i närområdet under ungdomsåren.

Tiden vi rör oss i är 1960-talet och då var Fältbiologerna nästan ett måste för naturintresserad ungdom. Så blev det även för Thomas. Tiden i fältbiologerna var lärorik och breddade också kunskaperna till andra ämnen än fåglar – inte minst växter och fjärilar. Här inleddes också en bana som skulle bli ett signum för Thomas, nämligen som ledare av studiecirklar.

Thomas var en av dem som var med och startade KOF – Kullabygdens Ornitologiska Förening – 1970. Idag, drygt 50 år senare är Thomas fortfarande knuten till KOF, dock inte som styrelsemedlem. Men han leder några av KOF:s populära måndagsexkursioner och han ansvarar tillsammans med Christer Stridh för föreningens utmärkta hemsida (www.kof.nu). Hemsidan är med rätta mycket uppskattad och ofta nydanande. De var t.ex. långt före sin tid när de öppnade en elektronisk obsbok på KOF:s hemsida.

Den generation som Thomas är ett barn av har ofta en drift att inventera och som inventerare har han också ett gediget CV. Flera rutor inven-

terades under de båda atlasinventeringarna och sedan flera år inventerar han våtmarker för Svensk Fågeltaxerings räkning. Den kanske tyngsta meriten i sammanhanget är uppföljningen av bland annat alkornas förekomster på Hallands Väderö, som Thomas tillsammans med Karl G Nilsson och Bengt Pålsson ansvarar för sedan 2017. Tidigare sköttes dessa inventeringar av Åke Andersson och Nils Rosenlund.

– Det är härligt att sitta i båten utanför skären, omgiven av alkor, skarvar och alla de andra, säger Thomas. Han fick också vara med om att bekräfta Skånes första häckningar av toppskarv på ett av skären 2018. Tre par häckade då – ett antal som hade växt till 15–20 förra året. Utöver fåglar inventerar Thomas också fjärilar åt Svensk dagfjärilsövervakning.

Ett tungt vägande skäl till att Thomas fick Gustaf Rudebeckstipendiet var hans engagemang som folkbildare. Den eran startade alltså så smått redan under tiden i Fältbiologerna och fick en fortsättning när han som lärare på Folkhögskolan i Munka Ljungby ledde exkursioner med inriktning natur för 55-plussare under en tioårsperiod. Där inspirerade han många till ett fortsatt fågelintresse. Och sedan många år leder Thomas mycket uppskattade studiecirklar i Studieförbundets regi under vinter, vår och höst. Hans cirklar blir bokade direkt – denna vinters två cirklar var t.ex. fullbokade sju minuter efter att anmälningstiden öppnat. Det blev till att anordna även en tredje cirkel – även den fullbokad.

Thomas populäraste cirklar är dock de som hålls under vår och försommar då allmänhet, ofta nybörjare, får uppleva vårens frammarsch genom fågelsång och under kunnig ledning.

Thomas egen skådning sker mest i närområdet och där bjuds på många möjligheter – allt från skogarna på Hallandsåsen till slätterna i söder och många mils varierande kust. Här kan allt hända, både välbekant och oväntat. Det är den magin som Thomas vill ha.

KENNETH BENGTTSSON
ARLÖV

Foto: Marjan Huiskes.

Fågelräkning med (visst) förhinder

Årets stora fågelräkning, Vinterfåglar Inpå Knu-ten, genomfördes under omständigheter som kunde ha varit bättre. Lördagen 29 januari regnade det större delen av dagen och på söndagen drog stormen Malik in över södra Sverige med vindbyar som stundtals nådde orkanstyrka. Det var med andra ord inte underligt att många fåglar höll en låg profil. Detta återspeglas även i mängden rapporter från södra Sverige. Medan antalet deltagare i räkningen ökade i Svealand och Norrland, minskade det ganska tydligt i landets sydligaste delar, allra tydligast i Skåne.

Men vädret till trots kom det i runda tal 1660 rapporter från skånska fågelmatningar, och vi kan konstatera att pilfinken även i år är den talrikaste fågeln vid dessa matningar. Talgoxen, som ständigt toppar Sverige-listan, kommer därefter och följs i sin tur av blåmesen.

Lite anmärkningsvärt är att bergfinken kommer på sjätte plats. Denna art drar vintertid ofta långt söderut i Europa i sin jakt på bokollon.

Nu var inte 2021 något särskilt gott bokollonår, men bergfinken äter gärna även rönnbärs kärnor. Sannolikt har många dröjt sig kvar eftersom det länge även var gott om rönnbär. När dessa tagit slut ute i naturen, har bergfinkarna sökt sig in till trädgårdarnas dukade bord.

En annan art som uppträtt talrikare än annars i stora delar av Sverige är grönsiskan. Några större mängder verkar inte ha nått Skåne denna vinter eftersom den inte återfinns förrän på plats nr 24 i listan. Grönsiskans viktigaste vinterföda är alfrön, och det är ofta i samband med god frösättning hos alen som vi också får besök vid fågelmatningarna.

Koltrasten ser ut att ha minskat något jämfört med förra vintern. Men då tvingade snö och minusgrader in många koltrastar till trädgårdarna. Den gångna helgen var det däremot milt och barmark i större delen av Götaland, vilket innebar att koltrastarna kunde hitta tillräckligt med mat ute i naturen.

Pilfinken håller ställningen som vanligaste fågelart vid de skånska fågelmatningarna. Foto: P-G Bentz.

Många bergfinkar har dröjt sig kvar i Sverige.
Foto: P-G Bentz.

Övervintrande ringduvor är en skånsk specialitet.
Foto: P-G Bentz.

Tio-i topp-lista Skåne 2022 (förra årets placering inom parentes)

1. Pilfink (1)
2. Talgoxe (3)
3. Blåmes (4)
4. Koltrast (2)
5. Kaja (5)
6. Bergfink (17)
7. Gråsparv (6)
8. Skata (7)
9. Ringduva (10)
10. Bofink (9)

Tio-i topp-lista Sverige 2022 (förra årets placering inom parentes)

1. Talgoxe (1)
2. Blåmes (2)
3. Grönsiska (30)
4. Pilfink (3)
5. Domherre (6)
6. Bergfink (21)
7. Koltrast (4)
8. Skata (7)
9. Gulspurv (5)
10. Kaja (8)

Slutligen kan vi även detta år konstatera att sydsvenska vinterspecialiteter som bofink, ringduva och rödhake är betydligt talrikare i Skåne vintertid än längre norrut. Rödhaken hamnar visserligen precis utanför topplistan

(plats nr 13), men nästan 80 procent av de skånska matningarna hyste rödhakar denna vinter.

ANDERS WIRDHEIM
BIRDLIFE SVERIGE

Rapportera ägretthägrar 2022!

Som regel handlar våra artinventeringar om att ta reda på antalet häckande par av den aktuella arten. Men eftersom inga ägretthägrar hittills har konstaterats häcka i landskapet, får vi lägga an en annan strategi i detta fall. Vi har genom sträckräkningarna i Falsterbo en god bild av hur många ägretter som lämnar Skåne under dagtid och via denna rutt men vi vet inte så mycket om hur många individer som faktiskt uppehåller sig i landskapet under årets olika månader. Hur många övervintrare har vi t.ex.? Så vi ber alla att rapportera alla observationer av ägretthägrar till Artportalen under 2022. Särskilt intressant är stora ansamlingar och inte minst rapporter om aktiva nattplatser. Observationer runt skymningstid är därför mycket intressanta. Hittas nattplatserna, kan vi ganska lätt få fram en minimisiffra på det totala antalet ägretthägrar i landskapet under olika delar av året. Och vem vet, kanske hittas den första häckningen av arten i Skåne just i år? Det känns som den inte kan ligga långt borta. Vi lovar att den som finner den första häckningen i Skåne kommer att hedras med ett unikt diplom om upptäckten sker under "Ägrettens år 2022".

SKOF:S STYRELSE

Foto: Mikael Arinder.

Tag Plats! – Lördagen 14 maj 2022

Under förutsättning att smittläget tillåter genomför SkOF traditionsenligt den skånska artsamlartävlingen Tag Plats!

Bilda redan nu lag och bestäm på vilken favoritlokal ni ska räkna era arter.

Här är förutsättningarna:

- Varje lag ska innehålla minst två personer, gärna fler.
- Räkna under ett 6-timmarspass.
- Deltagande är gratis. Samtliga deltagare måste dock vara medlemmar eller familjemedlemmar i SkOF.
- Samtliga i laget måste se eller höra arten, dock inte nödvändigtvis samma individ.

Anmälan görs senast 7 maj till Lars Sundlöf, lars.sundlof@gmail.com.

Har ni frågor ring 0733 28 28 38.

Anmälan ska innehålla namn på deltagarna, lagnamn samt tänkt tävlingslokal. Av anmälan ska det även framgå vem i laget som är kontaktperson, dennes e-mail samt telefonnummer.

Mer info finns på SkOF:s hemsida www.skof.se.

Foto: Lars Sundlöf.

Vem bor i din trädgård?

Under våren och sommaren 2022 kommer vi att starta upp en enkel inventering som passar alla som har fågelholkar hemma på sin tomt, balkong eller terrass. Slår det väl ut kan vi kanske upprepa den eller göra den årlig. Kort och gott handlar det om att rapportera in vilka fågelarter som häckar i dina holkar.

Syftet är att få en bättre uppfattning om vilka fåglar som häckar var och i vilka antal och kanske i förlängningen även kunna se om och hur populationerna förändras över tid.

Vi är intresserade av att veta hur många holkar du har, typ av holkar (småfågel, stare, uggla, tornseglare eller annan specialholk), hur stor din tomt är (på ett ungefär åtminstone) och hur omgivningarna ser ut (trädgård, park, stadsmiljö, barrskog, blandskog, lövskog) och vilken ort du bor i. Det kan också vara bra att veta om du matar fåglarna och i så fall under vilken tidsperiod. Om det finns möjlighet så kan det också vara bra att notera vilken dag som ungarna lämnar boet.

Vi vill också att du berättar om andra djur har ockuperat en holk – bin, getingar, ekorrar eller annat.

Eftersom SkOF är en förening med bas i Skåne är det i första hand tänkt att vara en inventering av skånska holkar, men även uppsvenska medlemmar är givetvis välkomna att rapportera.

Mer detaljerad information om hur du rapporterar in dina observationer kommer att meddelas under våren och i *Anser* 2022 nr 2.

Vill du veta mer eller har frågor och funderingar, kontakta Fredrik Andreasson fredrik.andreasson@biol.lu.se.

FREDRIK ANDREASSON
FURULUND
MARTIN GREEN
MALMÖ

Pilfinken är en av våra vanligaste holkgäster. Foto: Brita Berbig.

Trillat av pinn... men ändå inte

Jag är på väg till min äppelodlare utanför Väsby i nordvästra Skåne.

– Vad är det som hänger i trädet i dungen? Konstigt – en kvardröjande lövruska ...? Men, nåå ... Tog bara krafterna slut? Fågelinfluensa? Domnat. Fullständigt. Bara att lägga sig ner och dö. Men grenverket fångade upp.

Mitt i vintern, korta dagar. För en ormvråk stänger serveringen vid fyratiden på eftermiddagen och öppnar först strax efter åtta efterföljande morgon. Men här öppnar sig ögonlocken inte mer.

ULRIK ALM
HÖGANÄS

Foto: Ulrik Alm.

Fototävling – Ägretthäger

Var med och tävla i *Ansers* fototävling på årets temaart, ägretthäger. Två tävlingsklasser:

- Ägretthäger i miljö
- Porträtt av ägretthäger

Du får ställa upp med max tre bilder per klass, men kan tävla i båda klasserna. Bilderna ska vara tagna i Skåne, men vilket år spelar ingen roll. I varje tävlingsklass utses en förstapristagare samt några hederspristagare. Första pris i respektive tävlingsklass är en valfri bok bland SkOF:s publikationer. Hederspristagarna får var sin SkOF-pryl. Dessutom får såväl förstapristagarna som hederspristagarna sina bilder publicerade i *Anser* och på SkOF:s hemsida.

Maila dina bilder till foto@skof.se senast 30 september. I mailet skriver du var och när respektive bild är tagen, samt dina kontaktuppgifter så att vi kan nå dig om du vinner.

Anser-redaktionen är jury och kommer att kora vinnarna bland de bilder som kommer in.

I *Anser* 2022 nr 4 presenteras de vinnande bilderna.

Foto: Mikael Arinder.

**SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL**

Insamlingen till stöd för Falsterbo Fågelstation fortsätter.
Fågelstationen har tilldelats 90-konto:
Pg 900301-3; Bg 900-3013
Betalningsmottagare: Skånes Ornitologiska Förening